

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Esityksen taustalla on hanke sähköisen asiankäsitteilyn ja sähköisen asioinnin kehittämisestä ulkomaalais- ja kansalaisuusasioissa.

Rekisterinpitäjien keskinäistä vastuuta koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettävän siltä osin kuin ne koskevat ulkomaalaisrekisterin käyttöä teknisen käyttöyhteyden avulla. Lain henkilölliseen soveltamisalaan ja ulkomaalaisrekisterin tietosisältöön ehdotetaan tehtäviksi sähköisen asiankäsitteilyn kehittämisen edellyttämät muutokset.

Säännöksiä ulkomaalaisrekisterin ulkopuolisista tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta ulkomaalaisrekisteristä ehdotetaan täsmennettäväksi. Niiltä osin kuin esityksessä ehdotetaan rekisterinpitäjille uusia tiedonsaantioikeuksia, kysymys on pääosin pyrkimyksestä mahdollistaa tietojen siirtäminen viranomaisten välillä sähköisesti ilman henkilövoimavaroja sitovaa tietojen pyytämistä ja luovuttamista paperilla.

Ulkomaalaislakiin ja kansalaisuuslakiin ehdotetaan lisättäviksi viittaussäännökset, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin, jonka perusteella voitaisiin järjestää mahdollisuus sähköisen asioinnin käyttöön ottamiseen. Samalla säädettäisiin käsittelymaksun suorittamisesta ennen sähköisesti jätetyn hakemuksen käsittelyn aloittamista.

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämistä koskevia ulkomaalaislain toimivaltasäännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että jatkoluvan sellaiselle ulkomaalaiselle, jolla on jo voimassa oleva oleskelulupa, myöntäisi kihlakunnan poliisilaitos.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös ulosottolain, kansaneläkelain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain säännöksiä tietojen sähköisestä luovuttamisesta.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan ensi i-

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	5
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	5
Laki ulkomaalaisrekisteristä.....	5
Henkilötietojen käsittely	5
Sähköinen asiointi	6
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	6
<i>Ruotsi</i>	6
<i>Australia</i>	7
<i>Kanada</i>	7
2.3. Nykytilan arviointi	7
2.3.1. Muutostarpeiden lähtökohdat	7
2.3.2. Lainsäädännön muutostarpeet	7
Sähköinen asiankäsittely ja asiointi	7
Toimivalta työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupien myöntämiseen	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	8
3.1. Tavoitteet	8
3.1.1. Maahanmuutto	10
3.1.2. Turvapaikkamenettely.....	10
3.1.3. Maasta poistaminen	11
3.1.4. Kansalaisuus	11
3.2. Sähköisen asioinnin kehittäminen	12
3.3. Vaihtoehtoiset sääntelytavat	13
3.3.1. Kokonaisuudistus	13
3.3.2. Osittaisuudistus.....	13
3.4. Keskeiset ehdotukset.....	14
3.4.1. Ulkomaalaisrekisteristä annettu laki	14
3.4.2. Ulkomaalaislaki.....	15
3.4.3. Kansalaisuuslaki	15
3.4.4. Eräät muut lait.....	15
4. Esityksen vaikutukset	15
4.1. Taloudelliset vaikutukset.....	15
4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	16
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	16
5. Asian valmistelu.....	17
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	19
1. Lakiehdotusten perustelut	19

1.1.	Laki ulkomaalaisrekisteristä	19
1.2.	Ulkomaalaislaki	25
1.3.	Kansalaisuuslaki	25
1.4.	Ulosottolaki	26
3 luku.	Yleiset menettelytapasäännökset	26
1.5.	Kansaneläkelaki.....	26
1.6.	Opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annettu laki..	26
2.	Voimaantulo.....	26
3.	Säätämisyjärjestys	27
LAKIEHDOTUKSET		28
	ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta	28
	ulkomaalaislain muuttamisesta.....	31
	kansalaisuuslain muuttamisesta.....	32
	ulosottolain 3 luvun 70 §:n muuttamisesta	33
	kansaneläkelain 46 e §:n muuttamisesta	34
	opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	35
LIITE		36
RINNAKKAISTEKSTIT		36
	ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta	36
	ulkomaalaislain muuttamisesta.....	41
	kansalaisuuslain muuttamisesta.....	44
	ulosottolain 3 luvun 70 §:n muuttamisesta	46
	kansaneläkelain 46 e §:n muuttamisesta	47
	opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	48

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) nojalla ulkomaalaisten maahan-tuloa, maassa oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden päätöksentekoa sekä maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten ja valtion turvallisuuden takaamiseksi pidetään ulkomaalaisrekisteriä.

Ulkomaalaisrekisteriin talletetaan siltä osin kuin se on tarpeen tiedot hakemuksesta, asian käsittelystä, ratkaisusta ja perusteista sekä tiedot työnantajasta ja työsuhteen ehdoista. Rekisteristä voidaan luovuttaa tietoja muun muassa Kansaneläkelaitokselle ulkomaalaisen sosiaaliturvaan liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä Väestörekisterikeskukselle ja maistraateille väestötietolaissa (507/1993) ja kotikuntalaissa (201/1994) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulkomaalaisrekisteriä käyttävät Ulkomaalaisvirasto, ulkoasiainministeriö, poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos, työministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskus, työvoimatoimisto, vankeinhoitoviranomainen ja vähemmistövaltuutettu. Laissa määritellyllä rekisterinpitäjällä on oikeus käyttää rekisteriin talletettuja tietoja laissa yksilöityjä kyseisen viranomaisen tehtäviin kuuluvia ulkomaalaishallinnon asioita hoitaessaan.

Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen julkishallinnossa on osa hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa. SM-on-line on sisäasiainministeriön ja sisäasiainhallinnon yhteinen hanke sähköisen asioinnin ja verkkopalveluiden kehittämisen edistämiseksi hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Hankkeessa ministeriön osastot ja hallinnonalan virastot pyritään ottamaan mukaan verkkopalvelujen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen - yhteistyössä hallinnonalan sisällä ja ulkopuolella - hyödyntäen eri osastojen ja viranomaisten ratkaisuja, osaamista ja kokemuksia. Ulkomaalais-

asioiden käsittelyn sähköistäminen on nousut yhdeksi SM-on-line -hankkeen tärkeimmistä hankkeista.

Ulkomaalaisvirasto on yhdessä muiden ulkomaalaisasioiden käsittelyyn osallistuvien viranomaisten kanssa toteuttamassa kehittämishanketta, jonka tarkoituksena on mahdollisuuksien mukaan hyödyntää sähköistä asiankäsittelyä ja sähköistä asiointia ulkomaalais- ja kansalaisuusasioiden käsittelyssä. Kehittämistyön tavoitteena on kaikkien toimijoiden yhteiset, avoimet ulkomaalaisasioiden käsittelytavat ja niitä tukeva yhteinen tietojärjestelmä.

Kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi on maahanmuutto-, turvapaikka ja kansalaisuusasioiden asiankäsitte-lyssä tarkoitus ottaa käyttöön uusi ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmä (jäljempänä UMA) vuoden 2009 aikana.

Sähköisen asiankäsittelyn tavoitteena on, että tieto muutettaisiin sähköiseen muotoon siellä, missä se syntyy. Osa hakemuksen liitteistä voitaisiin toimittaa sähköisesti. Tiedot talletettaisiin järjestelmään vain kerran ja erilliset lomakkeet korvattaisiin yhdellä käsittelyn aikana täydentyvällä sähköisellä lomakkeella, jonka osia voidaan lukita ja allekirjoittaa sähköisesti. Kaikki käsittelyssä syntyvä asiakirja-aineisto ja allekirjoitukset käsitellään ja arkistoidaan sähköisessä muodossa. Alkuperäisinä tarvittavien asiakirjojen, esimerkiksi matkustusasiakirjojen, sijainnin seurantaan parannettaisiin esimerkiksi viivakoodien avulla. Myös asioiden käsittelyyn osallistuvien viranomaisten välinen tiedonvaihto tapahtuisi sähköisessä muodossa.

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia muutettavaksi siten, että UMA:n toteuttaminen määrittelyasiakirjojen mukaisessa laajuudessa olisi mahdollista. Ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin esitetyt muutokset koskisivat ulkomaalaisrekisterin käyttäjiä ja pitäjiä, rekisterin henkilö-

listä soveltamisalaa, rekisteriin talletettavia tietoja, ulkopuolisia tietolähteitä sekä tietojen luovuttamista rekisteristä. Ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin ehdotetut muutokset olisivat pääosin teknisiä eivätkä ne tarkoittaisi olennaista muutosta voimassa oleviin säännöksiin.

Myös kansalaisuuslakia (359/2003) ja ulkomaalaislakia (301/2004) ehdotetaan muutettavaksi. Muutosten tarkoituksena on mahdollistaa sähköisen asioinnin kehittäminen kansalaisuus- ja ulkomaalaisasioiden käsittelyssä.

Myös eräitä muita lakeja esitetään muutettavaksi siten, että niiden tietojen luovuttamista sähköisessä muodossa sääntelevät säännökset olisivat johdonmukaisia ulkomaalaisrekisteristä annetun lain säännösten kanssa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Laki ulkomaalaisrekisteristä

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain mukaan ulkomaalaisrekisteri on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä henkilörekisteri, jota pidetään ja käytetään ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten, valtion turvallisuuden suojaamiseksi ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitetun perusmuotoisen turvallisuusselvityksen ja laajan turvallisuusselvityksen tekemiseksi. Rekisteriä pidetään lisäksi Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä ja menettämistä sekä kansalaisuusaseman määrittämistä koskevien asioiden käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Ulkomaalaisrekisteri toimii myös ulkomaalais- ja kansalaisuusasioita käsittelevien viranomaisten asianhallintajärjestelmänä ja diaarina.

Ulkomaalaisrekisteriin kuuluvien hakemusasioiden osarekisterin, muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin, maahantulon ja maastalähdön valvonnan osarekisterin, kielitutkinto-osarekisterin sekä kansalaisuusasioiden osarekisterin päävastuullinen rekisterinpitäjä on Ulkomaalaisvirasto, joka vastaa myös näiden osarekisterien ylläpidosta.

Ulkoasiainministeriö on erikseen pidettävien ulkomaalaisrekisteriin kuuluvien viisumiasioiden osarekisterin ja maahantuloedellytysten osarekisterin päävastuullinen rekisterinpitäjä ja vastaa näiden osarekisterien ylläpidosta.

Ulkomaalaisrekisteriä pitävät ja käyttävät myös poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos, työministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskus, työvoimatoimisto, vankeinhoitoviranomainen ja vähemmistövaltuutettu. Näiden viranomaisten lisäksi tietoja ulkomaalaisrekisteristä voidaan luovuttaa puolustusvoimille, esitutkintaviranomaisille, työministeriölle, Västörekkisterikeskukselle ja maistraateille, eläketurvakeskukselle, Kansaneläketaitokeskelle, työsuojeluviranomaisille sekä hätäkeskylaitokselle. Suomen kansalaisuuden saaneista henkilöistä voidaan kansalaisuusaseman määrittämistä varten luovuttaa tietoja myös vieraan valtion viranomaiselle, jos se voi tapahtua henkilön turvallisuutta vaarantamatta.

Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjät voivat käyttää tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietoja ulkomaalaisrekisteristä voidaan myös luovuttaa muille viranomaisille konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamista varten. Tietojen sähköisestä luovuttamisesta on lain mukaan sovittava rekisterinpitäjän kanssa ja ennen tietojen luovuttamista on varmistuttava siitä, että tietojen suojaaminen on selvitetty henkilötietolain (523/1999) 32 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Henkilö tietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyä sääntelevänä yleislakina toimiva henkilötietolaki on säädetty ulkomaalaisrekisteristä annetun lain voimaantulon jälkeen. Henkilötietolain mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai

usempaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilökisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilökisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisina tietoina, joiden käsittely on lähtökohteisesti kielletty, ovat rotua tai etnistä alkuperää, henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista, rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta, henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia, henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä taikka henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia koskevat tiedot. Näiden tietojen käsittely on kuitenkin sallittua, jos tietojen käsittelystä säädetään laissa tai se johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle säädetystä tehtävästä.

Sähköinen asiointi

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) tarkoituksena on lisätä asiointin sujuvuutta ja joutuisuutta samoin kuin tietoturvallisuutta hallinnossa, tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimsä sekä ulosotossa edistämällä sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttöä. Lakia sovelletaan hallintoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Viranomaisen on teknisten, taloudellisten ja muiden valmiuksiensa rajoissa tarjottava kaikille mahdollisuus lähettää ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen tai määritellyyn lait-

teeseen viesti asian vireille saattamiseksi tai käsittelemiseksi. Tällöin on lisäksi kaikille tarjottava mahdollisuus lähettää sähköisesti viranomaiselle sille toimitettavaksi säädettyjä tai määrättyjä ilmoituksia, sen pyytämiä selvityksiä tai muita vastaavia asiakirjoja taikka muita viestejä.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lain säättäminen

Mahdollisuutta sähköiseen asiointiin on kehitetty erityisesti seuraavissa maissa.

Ruotsi

Ruotsissa on toteutettu mahdollisuus Euroopan unionin (jäljempänä EU) ulkopuolisten työntekijöiden ja opiskelijoiden oleskelulupien sähköiseen hakemiseen ja maksamiseen. Mahdollisuus sähköiseen asiointiin koskee sekä ensimmäistä lupaa että jatkolupia. Hakijan tunnistaminen tapahtuu hakijan noutaessa oleskelulupaa koskevan päätöksen edustustosta. Tieto päätöksestä annetaan hakijalle sähköpostilla. Hakijalla on mahdollisuus suorittaa käsittelymaksu yleisimmin käytössä olevilla luottokorteilla, ruotsalaisen pankin verkkopankkipalvelun kautta tai muutoin maahanmuuttoviranomaisen (Migrationsverket) pankkitilille. Hakemuksen liitteet kuten passikopiot voidaan toimittaa sähköisessä muodossa maahanmuuttoviranomaisen hyväksymänä yleisesti käytössä olevina tiedostomuotoina.

Menettely on maantieteellisestä paikasta riippumaton, minkä vuoksi se on mahdollistanut työtaakan tasaamisen viranomaisen eri toimipisteissä. Hakemusten käsittelyajat ovat lyhentyneet. Hyödyntämällä sähköisessä asiointin toteutettuja automaattisia tarkistuksia on päästy siihen, että hakemuksissa on ollut aikaisempaa vähemmän puutteita. Viranomaisen käsin tekemä työ on vähentynyt, koska hakemusta ei tarvitse enää erikseen rekisteröidä vaan tiedot ovat lähtökohtaisesti rekisteriin tallettamisen edellyttämässä sähköisessä muodossa.

Viranomaisen asiakkaiden kannalta sähköisen menettelyn on arvioitu olevan aikaisempaa joustavampaa, avoimempaa ja asiakaskeskeisempää. Joidenkin asiakkaiden osalta hankaluuksia on ilmennyt sähköisen asiointi-

nin edellyttämän luottokortilla tapahtuvan maksamisen osoittautuessa hankalaksi. Kaikilla hakijoilla ei myöskään ole mahdollisuuksia hakemuksen liitteiden muuttamiseen sähköiseen muotoon.

Kokeilua ollaan laajentamassa myös EU:n kansalaisten sähköiseen asiointiin. Mahdollisena on myös pidetty sähköisen asioinnin laajentamista kansalaisuusasioihin.

Australia

Australiassa hakijoille on järjestetty mahdollisuus kansalaisuushakemusten sekä viisumihakemusten jättämiseen sähköisesti.

Kansalaisuushakemuksen sähköisen jättämisen edellytyksenä on pysyvä asuminen Australiassa, vähintään 18 vuoden ikä, käyminen Australian rajojen ulkopuolella vuoden 1990 jälkeen, hakijan kuuluminen normaalien hakemusmaksujen alaan sekä se, ettei hakija kuulu Australian sotavoimien reserveihin. Kansalaisuushakemuksen sähköinen maksaminen edellyttää hakijalta myös viranomaisen hyväksymää luottokorttia.

Viisumia voivat hakea sähköisesti työntekijät, matkailijat ja opiskelijat. Tietty viisumien alaluokat on kuitenkin rajattu sähköisen hakemusmenettelyn ulkopuolelle.

Sähköiseen asiointiin liittyy hakijan mahdollisuus seurata sähköisesti hakemuksen käsittelyn edistymistä.

Kanada

Kanadassa ulkomaalishallinto on järjestänyt hakijoille mahdollisuuden asian etenemisen sähköiseen seuraamiseen sekä käsittelymaksujen sähköiseen maksamiseen. Myös osoitetietojen muutos on mahdollista ilmoittaa sähköisesti.

2.3. Nykytilan arviointi

2.3.1. Muutostarpeiden lähtökohdat

Maahanmuutto-, turvapaikka- ja kansalaisuusasioita ja näihin liitännäisiä asioita käsittelevät useat eri viranomaiset kuten poliisi, rajavartiolaitos, työministeriö, ulkoasiainministeriö, Väestörekisterikeskus, Kansaneläkelaitos, työvoima- ja elinkeinokeskukset, työvoimatoimistot, verohallinto, maistraatit, so-

siaalivirastot ja tuomioistuimet. Hakemusten käsittely tapahtuu laajalti paperimuodossa. Eri viranomaisten toimintojen uudistaminen maahanmuutto-, turvapaikka- ja kansalaisuusasioissa tapahtuu usein siten, että toimintojen uudistamisessa keskitytään vain kyseisen viranomaisen omiin toimintoihin ilman, että otettaisiin huomioon kaikkien viranomaisten yhteistoiminnan vaikutuksia. Maahanmuutto-, turvapaikka- ja kansalaisuusasioiden käsittelyä varten ei ole käytettävissä viranomaisten yhteistä kattavaa asiankäsittelyjärjestelmää vaan nykyisin käytössä olevien tietojärjestelmien toiminnallisuudet ovat rajoitettuja.

Koska viranomaiset eivät saa kaikkea tarvitsemaansa tietoa yhteisestä asiankäsittelyjärjestelmästä, tapahtuu tietojen käsittely ja siirto viranomaisten välillä pääosin paperimuodossa, mikä sitoo viranomaisten henkilövoimavaroja sekä hidastaa asioiden käsittelyä ja ratkaisua. Asian käsittelyn kannalta olennainen tieto saattaa myös asiankäsittelyjärjestelmän puutteiden johdosta jäädä kokonaan sitä tarvitsevan viranomaisen ulottumattomiin.

Sisäasiainministeriön tuottavuusohjelman mukaisten säästöjen toteuttaminen ulkomaalais- ja kansalaisuusasioissa edellyttää näiden asioiden käsittelyn sähköistämistä.

2.3.2. Lainsäädännön muutostarpeet

Sähköinen asiankäsittely ja asiointi

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain säännökset tietosisällöstä, ulkopuolisista tietolähteistä ja tietojen luovuttamisesta ulkomaalaisrekisteristä muille viranomaisille eivät kaikilta osin ole johdonmukaisia UMA:n määrittelyvaiheessa tunnistettujen ulkomaalaisrekisteriä käyttävien viranomaisten tarpeiden kanssa. Ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin ja eräiden muiden viranomaisten ylläpitämiä henkilörekisterejä säänteleviin lakeihin on näin tarpeellista tehdä joitakin pääosin teknisiä tarkistuksia. Niiltä osin kuin säännöksissä ehdotetaan ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjille uusia tiedonsaantioikeuksia, kysymys on sellaisista tiedoista, joita rekisterinpitäjällä jo tälläkin hetkellä on oikeus saada joko suoraan tiedot luovuttavalta viranomaiselta tai hakijan itsensä toimittama-

na. Tietojen pyytäminen, etsiminen ja luovuttaminen suullisesti tai kirjallisesti sitoo viranomaisten henkilövoimavaroja. Ehdotetuilla muutoksilla pyrittäisiin näiden tietojen osalta mahdollistamaan sähköisen asiankäsitely kehittäminen siten, että tiedot voitaisiin siirtää viranomaisten välillä sähköisesti.

Voimassa olevan ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain säännökset eivät nyky muodossaan kaikilta osin anna mahdollisuutta sähköiseen asiointiin perustuvien asiointijärjestelmien käyttöönottamiseen. Ulkomaalaislain 8 §:n 1 momentin mukaan hallintoasia on pantava vireille henkilökohtaisesti, jollei laissa erikseen muuta säädetä. Kansalaisuuslain 44 §:n 1 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaiset hakemukset ja ilmoitukset on jätettävä henkilökohtaisesti joko kihlakunnan poliisilaitokselle, Suomen diplomaattiseen edustustoon, konsulaattiin tai kunnia-konsulaattiin.

Sähköisen asioinnin tehokas hyödyntäminen ulkomaalais- ja kansalaisuusasioissa edellyttää, että hakijalle voidaan järjestää mahdollisuus hakemuksen vireille panemiseen sähköisesti. Tämän vuoksi voimassa olevaa ulkomaalaislakia ja kansalaisuuslakia on perusteltua muuttaa siten, että asioiden vireille panemista koskevat säännökset mahdollistaisivat sähköisen asioinnin siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettussa laissa ja muussa sähköistä asiointia sääntelevässä normistossa tarkemmin säädetään ja määrätään.

Toimivalta työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupien myöntämiseen

Ulkomaalaislain 83 §:ssä säädetään toimivallasta työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle ja 84 §:ssä toimivallasta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiselle. Hallinto-oikeudet ovat eräissä päätöksissään linjanneet, että ulkomaalaislain 83 §:n sanamuodon mukaan Ulkomaalaisvirasto myöntäisi aina ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan, vaikka henkilöllä olisikin ollut oleskelulupa muulla perusteella hakemusta jätettäessä.

Ulkomaalaislakia säädettäessä ulkomaalaislain 4 luvun yleisten säännösten jatkoluvan myöntämisestä tarkoitettiin koskevan myös työntekijän oleskelulupia. Lakia sää-

dettäessä tarkoitettiin, että jatkoluvan myöntäisi poliisi, kun Suomessa muulla perusteella oleskellut ulkomaalainen haluaa vaihtaa oleskelulupansa perusteen työntekoon ja hakee työntekijän oleskelulupaa. Tätä menettelytapaa on myös sovellettu käytännössä.

Hallinto-oikeuksien linjaus merkitsee sitä, että kaksi vuotta käytössä ollut työntekijän oleskelulupaan liittyvä menettely joudutaan muuttamaan. Kaikki lupaperusteen muutokset olisi tältä osin vastaisuudessa ohjattava paikallispoliisin sijasta Ulkomaalaisvirastolle. Tämä tulkinta johtanee siihen, että Ulkomaalaisvirasto saa tehtäviä, joita sille ei ulkomaalaislain kokonaisuudistuksessa ole tarkoitettu. Hakijan kannalta tämä merkinnee myös sitä, että häneltä peritään hakemuksen käsittelystä kalliimpi lupamaksu ensimmäisen oleskeluluvan käsittelyn mukaisesti.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Ulkomaalaisvirastossa on käynnistetty hanke, jonka tarkoituksena on ottaa vuoden 2009 aikana käyttöön maahanmuutto-, turvapaikka- ja kansalaisuusasioiden käsittelyssä uusi ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmä. Järjestelmän määrittelyn yhteydessä on tunnistettu useita toiminnallisia ja hallinnollisia kehittämiskohteita kuten hakemusten vastaanoton entistä laajempi keskittäminen ja voimavarojen uudelleenkohdentaminen. Asioiden käsittelyn uudistamisessa keskeinen tekijä on tarve viranomaisrajat ylittävälle yhteistyölle.

Tavoitteena on UMA:n käyttöönoton yhteydessä vaiheittain siirtyä sähköiseen asiankäsitelyyn ja tietojen siirtoon viranomaisten välillä kaikissa ulkomaalaisasioissa ja niihin liittyvissä tietojärjestelmäliitymissä. Ulkomaalaisasioiden asiankäsitely ja muiden viranomaisten tietojärjestelmiin toteutettavien liittymien sähköistämisen avulla pyritään voimavarojen mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön, jolla yhdessä tehokkaampien ja nopeampien menettelytapojen kanssa tavoitteena on saada käsittelyaikoja merkittävästi lyhennettyä.

Tavoitteena on muodostaa UMA:sta nykyisen ulkomaalaisrekisterin Ulkomaalaisviras-

ton vastuulla olevien hakemusasioden osarekisterin, muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin, maahantulon ja maastalähdön valvonnan osarekisterin, kielitutkinto-osarekisterin sekä kansalaisuusasioiden osarekisterin teknisen toteutuksen korvaava kansallisen turvallisuuden kannalta keskeinen tietojärjestelmä.

UMA:n ulkopuolelle jäisivät ulkoasiainministeriön vastuulla olevat ulkomaalaisrekisteriin kuuluvat viisumiasioden osarekisteri ja maahantuloedellytysten osarekisteri. Koska nämä ulkomaalaisrekisterin osarekisterit muodostaisivat yhdessä UMA:n kanssa kokonaisuutena ulkomaalaisrekisterin, ei olisi tarvetta erilliseen sääntelyyn Ulkomaalaisviraston vastuulla olevan UMA:n ja ulkoasiainministeriön vastuulla olevien osarekisterien välillä tapahtuvan tietojen luovuttamisen ja tiedonsaantioikeuksien osalta. Tietojen siirtäminen näiden ulkomaalaisrekisterin osarekisterien välillä voitaisiin toteuttaa viranomaisten toimivallan, ulkomaalaisrekisterin toiminnan, tietosuojan ja muiden henkilötietojen käsittelyssä ja viranomaistoiminnassa huomioitavien periaatteiden kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Teknisesti tämä tultaisiin toteuttamaan rakentamalla liittymä Ulkomaalaisviraston ja ulkoasiainministeriön ylläpitämien tietojärjestelmien välille.

UMA:n toteuttamisen ulkomaalaisrekisteriin tuoma muutos olisi pääosin tekninen eikä edellyttäisi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain mukaisen osarekisterirakenteen muuttamista. Ulkomaalaisrekisterin osarekisterirakenteen perusteena olleet seikat, joita on käsitelty yksityiskohtaisemmin lain esitöissä (HE 206/1997 vp), ovat edelleen voimassa. Tavoitteena on ollut kokonaisvaltaisen, nopean ja oikean kuvan mahdollistava tietojärjestelmä, jota viranomaiset voisivat hyödyntää ratkaistessaan ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisia asioita. Myös tarve yhdenmukaisten periaatteiden ja menettelytapojen noudattamiseen eri osarekisterien osalta on ennallaan. Valtionhallintoon kohdistuvien säästötavoitteiden vuoksi on entistä tärkeämpää, että pyritään välttämään tiedon moninkertaista rekisteröimistä ja keräämistä useasta eri lähteestä. Mainitut tavoitteet edistävät myös tietosisällön virheettömyyttä, joka yhdessä asiankäsittelyn helpottumisen ja nopeu-

tumisen kanssa parantaa ulkomaalaisten oikeusturvaa.

Sähköiseen asiankäsittelyyn siirtymisen kautta pyritään merkittävästi tehostamaan ulkomaalaisasioiden käsittelyä. Tieto pyritään muuttamaan sähköiseen muotoon lähteellä eli siellä, missä tieto syntyy. Uudistuksessa on tarkoituksena kehittää myös sähköistä asiointia, jolloin hakemus liitteineen voitaisiin jättää sähköisessä muodossa. Kaikki ulkomaalaisasioissa syntyvä asiakirja-aineisto ja niihin liittyvät allekirjoitukset käsiteltäisiin ja arkistoitaisiin sähköisessä muodossa. Myös viranomaisten välisessä tiedonvaihdossa pyritäisiin siihen, että tiedonvaihto tapahtuisi mahdollisuuksien mukaan sähköisesti.

UMA toimisi yhteisenä työvälineenä kaikille ulkomaalaisasioita ratkaiseville tahoille. Kokonaan sähköistetyssä järjestelmässä kaikki sidosryhmät pystyisivät reaaliaikaisesti näkemään viranomaisten käsiteltävänä olevien asioiden työjonot sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan omaa toimintaansa. UMA tukisi näin työkulun ohjausta ja toiminnan seurantaa. Tavoitteena on viranomaisille yhteisten avointen menettelyjen luominen.

UMA:aan liittyviä toimijoita ja tietojärjestelmäliittymiä on arvioitu olevan yli 40 ja käyttäjämääräksi on arvioitu noin 15.000 henkilöä. Järjestelmää tultaisiin käyttämään ympäri maailmaa edustustoissa ja se olisi edustustojen käytettävissä ympäri vuorokauden. Mahdollisuuden sähköiseen asiointiin voidaan arvioida edistävän tavoiteltavana pidettävän ammattitaitoisen työvoiman hakeutumista Suomeen, sillä tällaisen työvoiman voidaan olettaa arvostavan mahdollisuutta esimerkiksi oleskelulupaan liittyvän hakemukseen jättämiseen sähköisesti.

Sähköistämishankkeen tavoitteena on mahdollistaa kaikkien ulkomaalaisasioita ratkaisevien viranomaisten toimintaa tukevan yhteisen tietojärjestelmän kehittäminen, jonka avulla voidaan lyhentää nykyisiä käsittelyaikoja, parantaa asian käsittelytapojen hallittavuutta ja siten saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Tavoitteena on, että hakijoiden tietojen oikeellisuus, eheys ja saatavuus paranevat, mikä lisää myös hakijan oikeusturvaa. Lisäksi tavoitteena on parantaa hakijan oikeusturvaa tukemalla tehokkaammin asiaa käsittelevien viranomaisten henkilöstön osaamista, yhtenevää asian käsittelyä asioin-

tipaikaista riippumatta ja henkilöstön työskentelyedellytysten kehittymistä työtä ohjaavin apuvälinein.

UMA:n toteuttaminen mahdollistaisi myös ulkomaalaisrekisteriin talletettujen tietojen käytön seurannan kehittämisen. Tietojen käytön valvonnassa tärkeässä asemassa ovat henkilötietojen käsittelystä tietojärjestelmään jäävät lokitiedot, joiden perusteella voidaan tarvittaessa jälkikäteen selvittää sekä yksittäiseen henkilötietoon liittyviä käsittelykertoja että yksittäisen käsittelijän toimenpiteitä. Henkilötietojen suojan kehittämisessä voidaan käyttää apuna tarvittaessa myös lokitietojen analysoimiseen ja seurantaan kehitettäviä automatisoituja apuvälineitä, jotka reagoivat esimerkiksi ennalta määritellyt kriteerit täyttyviin epäilyttäviin tietojenkäsittelyprofiileihin.

3.1.1. Maahanmuutto

Oleskelulupa-asioiden käsittelyn päävaiheet ovat hakemuksen vastaanotto, hakemuksen käsittely, asian selvittäminen, päätöksenteko, tiedoksianto, muutoksenhakumenettely tiedoksiantoineen, lainvoimaisen päätöksen täytäntöönpano sekä asiakirjojen arkistointi.

Hakemuksen vastaanotto. Poliisi, työvoimatoimisto tai edustusto vastaanottaa hakemuksen ja kirjaa tiedot suoraan UMA:aan. Joissain harvoissa tapauksissa Ulkomaalaisvirasto ottaa hakemuksen vastaan ja kirjaa sitä koskevat tiedot. Tietoja voidaan tarvittaessa täydentää sähköisesti.

Käsittely. Hakemuksen käsittelyssä muiden viranomaisten tietojärjestelmistä tarvittavat tiedot saadaan UMA:aan toteutettujen liittymien avulla sähköisesti.

Päätös. Päätös kirjataan UMA:aan ja tieto päätöksestä siirtyy suoraan sitä tarvitseville viranomaisille.

Muutoksenhaku. UMA:aan sisältyviä asiakirjoja ei lähetetä päätöksen tekevän viranomaisen ja tuomioistuineläytöksen välillä paperimuodossa, vaan tuomioistuin saa tarvitsemansa tiedon suoraan järjestelmästä ja asiakirjat voidaan tarvittaessa tulostaa käsittelyä varten. Tuomioistuin merkitsee oikeuskäsittelyn aikana kertyvät tiedot suoraan UMA:aan, jolloin muut viranomaiset voivat seurata käsittelyn etenemistä, mikä parantaa käsittelyn avoimuutta.

Arkistointi. Asian käsittelyyn liittyvät asiakirjat arkistoidaan sähköisesti ja siirretään Kansallisarkistoon.

3.1.2. Turvapaikkamenettely

Turvapaikkamenettelyn päävaiheet ovat hakemuksen vastaanotto, hakemuksen käsittely, asian selvittäminen, johon kuuluu turvapaikkatutkinta ja 18 päivänä helmikuuta 2003 vastuuvaltion määrittämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 343/2003 mukaiset turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittelemiseksi tarpeelliset toimet, päätöksen tekeminen, tiedoksianto, muutoksenhakumenettely tiedoksiantoineen, valitus, lainvoimaisen päätöksen täytäntöönpano sekä asiakirjojen arkistointi.

Hakemuksen vastaanotto. Poliisi tai rajavartiolaitos vastaanottavat hakemuksen ja kirjaavat tiedot suoraan UMA:aan.

Turvapaikkatutkinta. Ulkomaalaisen henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon selvittää poliisi tai rajavartiolaitos, joka tallettaa tiedot suoraan UMA:aan. Hakemuksen perusteet selvitetään turvapaikkapuhuttelussa, jonka suorittaa Ulkomaalaisvirasto tai erikseen säädetyissä tapauksissa Ulkomaalaisviraston pyynnöstä poliisi. Turvapaikkapuhuttelun yhteydessä kertyneet asian käsittelyn kannalta tarpeelliset tiedot talletetaan UMA:aan.

Käsittely ja päätös. Hakemuksen käsittelyssä muiden viranomaisten tietojärjestelmistä saadaan tarvittavat tiedot UMA:aan toteutettujen liittymien avulla sähköisesti. Päätös kirjataan UMA:aan ja päätöksestä tiedon tarvitsevat toimivaltaiset viranomaiset saavat tiedon siitä suoraan UMA:sta.

Muutoksenhaku. UMA:aan sisältyviä asiakirjoja ei lähetetä paperimuodossa Ulkomaalaisviraston ja tuomioistuineläytöksen välillä, vaan tuomioistuin saa tarvitsemansa tiedon suoraan järjestelmästä, josta asiakirjat voidaan tarvittaessa tulostaa käsittelyä varten. Tuomioistuin merkitsee oikeuskäsittelyn aikana kertyvät tiedot suoraan UMA:aan, jolloin muut viranomaiset voivat seurata käsittelyn etenemistä, mikä parantaa käsittelyn avoimuutta.

Tiedoksianto ja täytäntöönpano. Tietoa kielteisestä päätöksestä ei lähetetä paperilla

poliisille vaan poliisi voi lukea päätökset suoraan UMA:sta ja antaa järjestelmästä tulostamansa päätöksen tiedoksi hakijalle. Maasta poistamisen ajankohta ja siihen liittyvät tiedot talletetaan suoraan UMA:aan.

Arkistointi. Asian käsittelyyn liittyvät asiakirjat arkistoidaan sähköisesti ja siirretään Kansallisarkistoon.

3.1.3. Maasta poistaminen

Maasta poistamisasioiden päävaiheet ovat asian vireille tulo, asian selvittäminen kuulemis- ja vastinemenettelyineen, päätöksen tekeminen, tiedoksianto, muutoksenhaku tiedoksiantoineen ja päätöksen täytäntöönpano sekä asiakirjojen arkistointi. Maasta poistamisasioita ovat käännyttäminen ja maasta karkottaminen. Päätöksen yhteydessä voidaan määrätä myös maahantulokielto.

Vireilletulo. Käännyttäminen ja maasta karkottaminen voivat tulla vireille poliisissa, rajatarkastusviranomaisessa tai Ulkomaalaisvirastossa. Poliisi ja rajatarkastusviranomaiset voivat myös tehdä Ulkomaalaisvirastolle esityksen ulkomaalaisen käännyttämiseksi tai karkottamiseksi sekä maahantulokieltoon määräämiseksi. Maasta poistamisasia voi tulla vireille erillisenä asiana tai oleskelulupa-asian ratkaisemisen yhteydessä. Vireille tullut asia tai esitys kirjataan UMA:aan.

Selvittäminen. Ulkomaalaista ja hänen Suomessa olevaa aviopuolisoaan tai tähän rinnastettavaa henkilöä kuullaan asiassa ja kuulemispöytäkirjan tiedot ja vastine kirjataan UMA:aan, jossa ne ovat päätöksen tekvän viranomaisen luettavissa.

Päätös ja tiedoksianto. Päätöksen tekvä viranomainen kirjaa päätöksen UMA:aan, josta tieto päätöksestä siirtyy suoraan sitä tarvitseville viranomaisille sen mukaan, onko kyse siirrosta tiedoksiantoa varten vai tarve saada tieto tiedoksi annetusta päätöksestä. Tieto tiedoksi annetusta ulkomaalaisen maasta poistamista koskevasta päätöstä on tarpeellinen muun muassa Kansaneläkelaitokselle.

Muutoksenhaku. UMA:aan sisältyviä asiakirjoja ei lähetetä paperimuodossa päätöksen tekvän viranomaisen ja tuomioistuineläytöksen välillä, vaan tuomioistuin saa tarvitsemansa tiedon suoraan järjestelmästä, josta asiakirjat voidaan tarvittaessa tulostaa käsittelemiseksi varten. Tuomioistuin merkitsee oikeus-

käsittelyn aikana kertyvät tiedot suoraan UMA:aan, jolloin muut viranomaiset voivat seurata käsittelyn etenemistä, mikä parantaa käsittelyn avoimuutta.

Täytäntöönpano. Tieto ulkomaalaisen poistamisesta maasta kirjataan UMA:aan. Tieto tosiasiallisesta maassa oleskelun päättymisestä on tarpeellinen eri viranomaisille Suomessa. Tieto siirtyy suoraan esimerkiksi väestötietojärjestelmään.

Arkistointi. Asian käsittelyyn liittyvät asiakirjat arkistoidaan sähköisesti ja siirretään Kansallisarkistoon.

3.1.4. Kansalaisuus

Kansalaisuuden saamiseksi noudatettavan menettelyn päävaiheet ovat hakemuksen, ilmoituksen tai kansalaisuusaseman määrittämistä koskevan pyynnön vastaanotto, käsittely, päätöksen tekeminen, tiedoksianto, muutoksenhakumenettely tiedoksiantoineen sekä asiakirjojen arkistointi.

Hakemuksen, ilmoituksen tai määrätyspyynnön vastaanotto. Hakemuksen, ilmoituksen tai pyynnön vastaanottajina toimivat poliisi, edustustot ja Ulkomaalaisvirasto, jotka kirjaavat tiedot suoraan UMA:aan. Samassa yhteydessä tarkastetaan asianosaisen henkilöllisyys. Pääesikunta, edustustot, konsulaatit ja maistraatit tekevät kansalaisuusaseman määrittämistä koskevat pyynnöt UMA:n kautta.

Käsittely. Hakemuksen, ilmoituksen tai pyynnön käsittelyssä muiden viranomaisten tietojärjestelmistä tarvittavat tiedot saadaan UMA:aan toteutettujen liittymien avulla sähköisesti.

Päätös. Päätös kirjataan UMA:aan, josta tieto päätöksestä siirtyy suoraan sitä tarvitseville viranomaisille.

Muutoksenhaku. UMA:aan sisältyviä asiakirjoja ei lähetetä Ulkomaalaisviraston ja tuomioistuineläytöksen välillä paperimuodossa, vaan tuomioistuin saa tarvitsemansa tiedon suoraan järjestelmästä ja asiakirjat voidaan tarvittaessa tulostaa käsittelemiseksi varten. Tuomioistuin merkitsee oikeuskäsittelyn aikana kertyvät tiedot suoraan UMA:aan, jolloin muut viranomaiset voivat seurata käsittelyn etenemistä, mikä parantaa käsittelyn avoimuutta.

Arkistointi. Asian käsittelyyn liittyvät asia-

kirjat arkistoidaan sähköisesti ja siirretään Kansallisarkistoon.

3.2. Sähköisen asioinnin kehittäminen

Sähköistä asiointia on tarkoitus kehittää aluksi pilottihankkeiden kautta. Niissä pyritään selvittämään asiaryhmät, joihin sähköinen asiointi parhaiten soveltuu. Sähköisestä asioinnista huolimatta kaikissa asiaryhmissä tulisi säilymään mahdollisuus myös perinteiseen henkilökohtaiseen ja paperimuotoiseen asiointiin viranomaisten kanssa. Siirtyminen puhtaasti sähköiseen asiointiin ei ole mahdollista, koska kaikilla hakijoilla ei ole valmiuksia ja mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin viranomaisten kanssa. Hakijoiden yhdenvertaisuus edellyttää, etteivät hakijan heikot mahdollisuudet sähköisen asioinnin hyödyntämiseen saa estää hakijaa asioidusta viranomaisten kanssa.

Suurin hyöty sähköisestä asioinnista on arvioitu voitavan saada opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien sekä kansalaisuushakemusten käsittelyssä. Vuonna 2005 oleskelulupahakemuksia opiskelun perusteella ratkaistiin yli 3 400. Päätöksistä 95 prosenttia oli myönteisiä. Hakemusten määrän voidaan arvioida kasvavan. Hakijat ovat usein ulkomailla, jossa Suomen edustustoja on harvassa. Tietoa sähköisestä asioinnista voidaan tehokkaasti levittää tiiviillä yhteistyöllä oppilaitosten kanssa. Opiskelemaan pyrkivillä voidaan arvioida olevan keskimääräistä paremmat valmiudet sähköiseen asiointiin.

Jatkolupahakemusten osalta sähköisen asioinnin kehittämistä puoltavat hakemusten suuri määrä, selkeä hakemusmenettely sekä hakijoista viranomaisrekistereistä valmiiksi löytyvät tiedot. Ulkomaalaislain 36 §:n mukaiset oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset on jo kertaalleen selvitetty. Hakijoilla voidaan arvioida olevan keskimäärin hyvät valmiudet ja mahdollisuudet sähköiseen asiointiin, koska jatkolupaa haetaan pääsääntöisesti Suomessa.

Kansalaisuushakemuksia pannaan vuosittain vireille noin 2 600. Useilla hakijoilla on arvioitu olevan tunnistamista helpottava sähköinen henkilökortti ja verkkopankkitunnukset. Sähköisen asioinnin kehittämistä puoltaa myös se, että hakijoista löytyy paljon tietoa

Suomen viranomaisten rekistereistä. Tämän ryhmän mahdollisuuksia sähköisen asioinnin kehittämiskohteena vähentää kuitenkin se, että osalla hakijoista valmiuksien ja mahdollisuuksien sähköiseen asiointiin voidaan arvioida olevan keskimääräistä vähäisempiä.

Keskimääräisiä mahdollisuuksia sähköisen asioinnin hyödyntämiseen on arvioitu olevan esimerkiksi työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupahakemusten käsittelyssä, perhesiteen perusteella myönnettävien oleskelulupien käsittelyssä, EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnissä sekä kansalaisuusaseman määrittämisen ja kansalaisuusilmoituksen käsittelyssä.

Työntekijän oleskelulupahakemuksia ratkaistiin vuonna 2005 lähes 3 500. Hakijat ovat usein ulkomailla, mutta vireille panijana voi toimia myös työnantaja. Tietoa sähköisestä asioinnista voidaan levittää työvoimaviranomaisten kautta. Hakijoilla voidaan arvioida olevan keskimääräistä paremmat valmiudet sähköiseen asiointiin.

Perhesiteen perusteella myönnettäviä oleskelulupahakemuksia ratkaistiin vuonna 2005 yli 5 000. Hakijoilla voidaan arvioida olevan keskimääräistä heikommät valmiudet ja mahdollisuudet sähköiseen asiointiin.

EU:n kansalaisten oleskeluoikeuden rekisteröimistä koskevia asioita on vuosittain käsitelty noin 8 000. Sähköisen asioinnin kehittämismahdollisuuksia lisää selkeä menettely, koska henkilö on jo Suomessa. Hakijoilla arvioidaan olevan keskimääräiset valmiudet ja mahdollisuudet sähköiseen asiointiin.

Usein viranomaisen aloitteesta tehtäviä kansalaisuusaseman määrittämispyyntöjä tehdään vuosittain noin 1 000. Pyyntöjen tekijöillä arvioidaan olevan keskimääräistä paremmat valmiudet ja mahdollisuudet sähköiseen asiointiin.

Kansalaisuusilmoituksia tulee vuosittain vireille noin 1 500. Ilmoittajat asuvat pääosin ulkomailla. Kesäkuun 2008 jälkeen ilmoituksia arvioidaan Suomessa pantavan vireille vuosittain noin 500. Hakemuksiin liittyy pääsääntöisesti paljon liitteitä. Ulkomailla asuvilla arvioidaan olevan keskimääräistä heikommät edellytykset sähköiseen asiointiin. Suomessa asuvien hakijoiden valmiuksien ja mahdollisuuksien arvioidaan olevan keskimääräisellä tasolla.

3.3. Vaihtoehtoiset sääntelytavat

Ulkomaalaisviraston sähköistämishankkeen toteuttaminen edellyttää muutoksia ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin sekä eräisiin muihin ulkomaalaisasioiden käsitteilyyn liittyviin lakeihin. Vaadittavien lainsäädäntömuutosten vaihtoehtoisia toteutustapoja ovat ulkomaalaisrekisteristä annetun lain osittaisuudistus tai ulkomaalaishallinnon henkilörekistereitä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus.

3.3.1. Kokonaisuudistus

Ulkomaalaishallinnon henkilörekistereitä koskevassa kokonaisuudistuksessa arvioitaisiin kokonaisuudessaan uudelleen henkilötietojen käsittelyä ulkomaalaishallinnossa koskeva lainsäädäntö. Vastaava sääntely on sisäasiainministeriön hallinnonalalla toteutettu poliisin ja rajavartiolaitoksen osalta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetulla lailla (761/2003) ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetulla lailla (579/2005). Keskeisin muutos sääntelytavassa olisi painopisteen siirtyminen yksittäisestä rekisteristä koko hallinnonalan tietojärjestelmien, tietojen saannin, käytön ja luovuttamisen sääntelyyn. Vastaava uudistus on toteutettu oikeusministeriön hallinnonalalla henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetulla lailla (422/2002). Työministeriön hallinnonalalla vastaava sääntely on toteutettu rakenteeltaan voimassa olevaa ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia vastaavalla lailla työhallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmistä (1058/2002).

Kokonaisuudistuksen toteuttamista puoltasi ratkaisun johdonmukaisuus sisäasiainministeriön hallinnonalalla poliisin ja rajavartiolaitoksen tietojärjestelmien osalta omaksutun sääntelyn kanssa. Koska UMA:n toteuttaminen suunnitellun mukaisesti tarkoittaisi nykyisen Ulkomaalaisviraston päävastuullisena rekisterinpitäjänä ylläpitämien ulkomaalaisrekisterijärjestelmän osarekisterien korvaamista kokonaan uudella tietojärjestelmällä, saattaisi kokonaisuudistus myös tietojärjestelmän rakenteen kuvauksen kannalta johtaa säädösteknisesti parempaan lopputulokseen kuin osittaisuudistus. Lainsäädännön kokonaisuudistus saattaisi kuitenkin viivä-

tyttää kansalaisuus- ja ulkomaalaisasioiden käsittelyn kehittämisen kannalta välttämätöntä Ulkomaalaisviraston tietojärjestelmän uudistamista.

Ulkomaalaisasioiden sähköistämishankkeelle asetettu aikataulu saattaisi haitata asioiden perusteellista valmistelua ja kokonaisuudistuksen tavoitteiden saavuttamista parhaalla mahdollisella tavalla. Käytännössä kokonaisuudistuksen toteuttaminen tässä vaiheessa ei ole myöskään mahdollista sen vuoksi, että ulkoasiainministeriön päävastuullisena rekisterinpitäjänä pitämä ulkomaalaisrekisteriin kuuluva erillinen viisumiasioiden osarekisteri tullaan myöhemmässä vaiheessa sopeuttamaan Euroopan unionin yhteiseen viisumijärjestelmään (VIS), mikä tulee ottaa huomioon mahdollista kokonaisuudistusta toteutettaessa.

3.3.2. Osittaisuudistus

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain osittaisuudistuksessa selvitettäisiin UMA:n toteuttamisesta aiheutuvat muutostarpeet ja saatettaisiin laki vastaamaan sähköisen asiankäsittelyn toteuttamisen edellyttämiä periaatteita. Muutostarpeet kohdistuisivat erityisesti rekisterin tietosisältöön eli rekisteriin talletettaviin tietoihin sekä muiden viranomaisten ylläpitämiin tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen saanti- ja luovutusoikeuksien tarkempaan määrittelyyn. Lisäksi sähköistämishankkeen yhteydessä todetuista tarpeista uudistaa viranomaisten käsittelytapoja aiheutuu tiettyjä tarpeita uudistaa myös muuhun lainsäädäntöön sisältyviä ulkomaalaisasioiden käsittelyssä sovellettavia säännöksiä.

Ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia on muutettu osittaisuudistuksin vuosina 2001, 2002, 2003, 2004 ja 2006. Osittaisuudistuksilla lakia on henkilötietolain edellyttämällä tavalla täsmennetty säännöksiin, jotka koskevat esimerkiksi ulkomaalaisrekisterin tietosisältöä, rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeuksia, tietojen luovuttamista ulkomaalaisrekisteristä sekä tietojen luovuttamista sähköisesti. Laki vastaa rakenteeltaan perustuslain ja henkilötietolain vaatimuksia.

Osittaisuudistuksen valintaa uudistuksen toteutustavaksi puoltaa sähköistämishankkeen aikataulu, joka edellyttää ensi vaiheessa lainsäädännön tarkistamista. Osittaisuudistus

on perusteltu myös sen vuoksi, että UMA:n ulkopuolelle jäisivät ulkoasiainministeriön ylläpitämät ulkomaalaisrekisterin osarekisterit. Näiden osarekisterien osalta on vireillä uudistushanke, jonka yhteydessä on syytä arvioida uudelleen mahdollinen tarve ulkomaalaisrekisteristä annetun lain kokonaisuudistuksen toteuttamiselle.

Eduskunnassa on vireillä yksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muutosesitys (HE 31/2006 vp). Myös väestötietolain uudistamista koskevalla lainsäädäntöhankkeella voidaan olettaa olevan vaikutuksia ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin.

Edellä mainituilla perusteilla osittaisuudistusta on tässä vaiheessa pidetty tarkoituksenmukaisimpana tapana toteuttaa UMA:n edellyttämät muutokset.

3.4. Keskeiset ehdotukset

3.4.1. *Ulkomaalaisrekisteristä annettu laki*

Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjiä ja käyttäjiä koskevaa säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi. Tarkoitus olisi selkeyttää päävastuullisen rekisterinpitäjän ja muiden rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten oikeutta ulkomaalaisrekisteriin talletettavien tietojen käyttöön. Lakiin otettaisiin nimenomainen määräys ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjän oikeudesta käsitellä ulkomaalaisrekisteriin talletettuja tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla vain ulkomaalaisrekisteristä annetun lain tarkoitukseen liittyvän toimivaltansa puitteissa.

Säännöstä ulkomaalaisrekisteriin tallettavista tiedoista ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että se nykyistä selkeämmin sääntelisi ulkomaalaisrekisterin asemaa ulkomaalaisasioiden käsittelyyn käytettävänä sähköisenä asiankäsittelyjärjestelmänä. Sähköisen asiankäsittelyjärjestelmän luonteeseen kuuluu se, että rekisteriin talletetaan asian käsittelyn aikana eri vaiheissa saatuja tietoja. Asiankäsittelyjärjestelmään talletetaan sellaisiakin tietoja, joita ei voida pitää henkilötietolain tarkoittamina henkilötietoina, vaan asiankäsittelyjärjestelmään talletettavien tietojen joukko on tätä laajempi.

Säännöksiä ulkomaalaisrekisterin ulkopuolisista tietolähteistä ja tietojen luovuttamis-

ta ulkomaalaisrekisteristä ehdotetaan tarkennettavaksi. Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjän oikeutta saada tietoja muiden rekisterinpitäjien rekistereistä ehdotetaan vähäisessä määrin laajennettavaksi. Tiedonsaantioikeuden laajennukset liittyvät pyrkimykseen mahdollistaa tietojen saaminen muilta viranomaisilta sähköisessä muodossa, minkä vuoksi säännökset tulisi ottaa ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin. Kysymys on näiltä osin tiedoista, joita rekisterinpitäjällä on jo nyt oikeus saada joko suoraan toisilta viranomaisilta tai jotka rekisterinpitäjä voi velvoittaa asianosaisen itse toimittamaan rekisterinpitäjälle ulkomaalaisasian käsittelyn yhteydessä.

Tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovuttamista koskevien säännösten keskeisenä tavoitteena on nopeuttaa ja yksinkertaistaa ulkomaalaisasioihin liittyvää asian ratkaisemiseksi tarpeellisten tietojen saamista ja näin tehostaa päätöksentekomenettelyä. Kun tieto on saatavissa toisen viranomaisen rekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla, voidaan katsoa hakijan oman edunkin puoltavan ulkomaalaisasiaa ratkaisevan viranomaisen mahdollisuutta tiedon hankkimiseen suoraan toiselta viranomaiselta.

Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeuden laajentamiseen liittyvä kysymys hallintoasian kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojasta. Viranomaisen oikeutta tiedon saamiseen suoraan toiselta viranomaiselta voidaan pitää asianosaisen yksityisyyden kannalta pidemmälle menevänä yksityisyyteen puuttumisena kuin tilannetta, jossa asianosainen itse velvoitetaan toimittamaan puuttuva tieto. Hakijan yksityisyyden suojan turvaamiseksi onkin syytä huolehtia siitä, että hakijalle kerrotaan riittävän selkeästi siitä, mitä tietoja ulkomaalaisasiaa käsittelevillä viranomaisilla on hakemuksen ratkaisemista varten lain mukaan oikeus saada muilta viranomaisilta. Rekisteröidyn mahdollisuuksiin tietojen saamiseen ulkomaalaisrekisteristä tulee noudattaa henkilötietolain 24 §:n säännöksiä.

Ulkomaalaisasioissa on kysymys kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisistä asioista. Hakijan yksityisyyden suojan rajoittamista voidaan pitää perusteltuna ulkomaalaisasioissa tehtävien päätösten asiallisen oikeellisuuden ja oikeisiin tietoihin perustumi-

sen varmistamiseksi.

3.4.2. *Ulkomaalaislaki*

Ulkomaalaislakiin ehdotetaan tehtäväksi sähköisen asiointiin kehittämiseksi välttämättömät muutokset. Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat sähköiseen asiointiin perustuvien järjestelmien kehittämisen ulkomaalaislaissa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn. Sähköiseen asiointiin ulkomaalaislaissa tarkoitetuissa asioissa sovellettaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettua lakia.

Ulkomaalaislain 83 §:n 2 ja 3 momentin sekä 84 §:n 2 ja 3 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että ulkomaalaislain alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti myös työntekijöiden ja elinkeinoharjoittajien jatko-oleskeluluvat olisivat samassa asemassa muiden jatkolupien kanssa. Hallinto-oikeuden tekemän laintulkinnan mukaan ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan myöntäisi aina Ulkomaalaisvirasto, vaikka kyseessä olisi jatkolupa, jonka yleensä myöntää poliisi. Ehdotettu muutos tarkoittaisi sitä, että lain voimaantulon jälkeen noudatettua lupakäytäntöä voitaisiin jatkaa. Paikallispoliisi myöntäisi työvoimatoimiston tai työvoima- ja elinkeinokeskuksen myönteisen ratkaisun jälkeen työntekijän tai elinkeinoharjoittajan oleskeluluvan sellaiselle ulkomaalaiselle, jolle on aikaisemmin myönnetty oleskelulupa muulla perusteella, esimerkiksi opiskelun johdosta.

3.4.3. *Kansalaisuuslaki*

Kansalaisuuslakiin ehdotetaan tehtäväksi lähinnä teknisiä muutoksia, jotka mahdollistaisivat sähköiseen asiointiin perustuvien järjestelmien kehittämisen kansalaisuuslaissa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn. Sähköiseen asiointiin kansalaisuusasioissa sovellettaisiin sähköisestä asiointista viranomais-toiminnassa annettua lakia.

3.4.4. *Eräät muut lait*

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräitä muita lakeja siten, että niiden tietojen luovuttamista sähköisessä muodossa koskevat säännökset olisivat johdonmukaisia ulkomaalais-

laisrekisteristä annetun lain kanssa. Näitä lakeja ovat ulosottolaki (37/1895), kansaneläkelaki (347/1956) sekä laki opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998). Ehdotetut säännökset perustuisivat eduskunnan hallintovaliokunnan hallituksen esityksen eräiksi kiinteistöjen omistajatietojen ajantasaisuutta parantaviksi säännöksiksi (HE 75/2005 vp) johdosta antamaan mietintöön (HaVM 19/2005 vp). Mietinnön mukaan selkeyden vuoksi rekisteristä luovutettavia tietoja koskeva sääntely on asianmukaista ulottaa sen henkilörekisterin, josta tiedot luovutetaan, ohella myös siihen henkilörekisteriin, johon tiedot luovutetaan. Hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti esityksessä pyritään soveltuvin osin henkilötietojen luovutusta koskevaan kaksoissääntelyyn siten, että ulkomaalaisrekisteristä annetun lain lisäksi tietojen luovutusta koskevat säännökset otettaisiin myös ulkomaalaisrekisteristä annetun lain edellä mainittuihin vastalakeihin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut säännökset olisivat luonteeltaan sellaisia, että ne mahdollistavat ulkomaalais- ja kansalaisuusasioihin liittyvän sähköisen asiankäsittelyn ja sähköisen asiointiin kehittämisen. Ehdotetut säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi viranomaisia tai muita tahoja toteuttamaan sähköiseen asiankäsittelyyn ja asiointiin liittyviä ehdotettujen säännösten mahdollistamia uudistuksia. Esitys ei aiheuttaisi välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Vaikka esityksestä ei sinällään aiheutuisi taloudellisia vaikutuksia, olisi tällaisia vaikutuksia luonnollisesti sähköisen asiankäsittelyn ja asiointiin kehittämishankkeen vuosina 2006—2008. Hankkeen tavoitteena on vuoteen 2012 mennessä saavuttaa säästöjä yhteensä 1,8 miljoonaa euroa sisäasiainministeriön alaisen Ulkomaalaisviraston toimintamenojen tasosta

verrattuna vuoden 2005 talousarvioon. Turvapaikka-asioiden asiankäsittelyn sähköistämistä ja muista asioiden käsittelyn nopeuttamiseen tähtäävistä toimenpiteistä arvioidaan syntyvän huomattavia, arviolta 14,8 miljoonan euron säästöjä työministeriön hallinnoimista turvapaikanhakijoiden vastaanoton menoista. Pöytäkirjan mukaan hankkeen kokonaiskustannus on arvioitu kuudeksi miljoonaksi euroksi. Pöytäkirjan mukaan valtiovarainministeriö osoittaa hankkeen rahoitukseen valtiovarainministeriön vuoden 2005 talousarvion tuottavuuden edistämismomentilta kolme miljoonaa euroa ja Ulkomaalaisvirasto vastaa hankkeen kokonaisrahoituksesta ja hankkeen rahoitussuunnitelman toteutumisesta järjestelmän käyttöönoton ajoituksessa vuoden 2008 lopulle.

UMA:n toteuttamisesta Ulkomaalaisvirastolle aiheutuvien kokonaiskustannusten on arvioitu olevan 6–7 miljoonaa euroa. Kustannusten on arvioitu koostuvan tietojärjestelmän toteutustyöstä aiheutuvista ulkoisista kustannuksista, toteutustyöhön välittömästi liittyvistä sisäisistä kustannuksista sekä tietojen muuntamisen yhteydessä suoritettavasta tietojen puhdistamisesta aiheutuvista sisäisistä kustannuksista. Suoranaisesti järjestelmän toteuttamiseen liittyvien kustannusten arvioidaan toteutuvan vuoden 2008 loppuun mennessä.

UMA:n ja siihen liittyvien menettelyllisten uudistusten toteuttamisesta on arvioitu koituvan vuoteen 2012 mennessä yhteensä noin kahden miljoonan euron säästöt Ulkomaalaisvirastolle sekä kaiken kaikkiaan 16 miljoonan euron säästöt valtionhallinnolle. Valtionhallinnolle koituvista säästöistä valtaosan eli 15 miljoonaa euroa on arvioitu kertyvän turvapaikkakäsittelyyn liittyvien kustannusten säästöihin muiden säästöjen kertyessä kansalaisuushakemusten sekä oleskeluluvista perhesiteen, työntekijöiden ja opiskelijoiden osalta.

Ulkomaalaislain 83 ja 84 §:n muutoksilla ei olisi taloudellisia vaikutuksia, koska kyseessä on säännösten sanamuodon tarkistaminen, jolla mahdollistettaisiin oleskelulupien myöntämisessä noudatetun käytännön jatkaminen.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotettujen säännösten mukaisen sähköisen asioinnin ja asiankäsittelyn kehittäminen ja toteuttaminen edellyttäisivät asioiden käsittelyyn osallistuvilta viranomaisilta tiivistä yhteistyötä, jotta säännösten mahdollistama sähköinen tietojen siirto viranomaisten välillä olisi teknisesti mahdollista toteuttaa.

Tavoiteltujen hyötyjen saavuttaminen sähköistä asiankäsittelyä kehittämällä edellyttäisi ulkomaalaisasioiden käsittelyyn osallistuvilta viranomaisilta myös niiden omien käsittelytapojen kehittämistä siten, että nämä menettelytavat tukisivat sähköistä asiankäsittelyä ja sähköistä asiointia. Erityisesti sähköisen asiankäsittelyn mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen edellyttäisi ulkomaalaisrekisteriä käyttävien viranomaisten henkilökunnan kouluttamista. Koulutus tulisi pyrkiä toteuttamaan siten, että ainakin peruskoulutus olisi annettu kaikille ulkomaalaisasioiden käsittelyyn osallistuville henkilöille ennen uuden järjestelmän käyttöönottoa.

Viranomaisten kannalta sähköinen asiointi tarkoittaisi sitä, että hakija itse voisi sähköisesti laatia aikaisempaa täydellisempiä hakemuksia. Tämä vähentäisi hakemusten vastaanottoasteissa tarvittavaa viranomaistyötä. Sama vaikutus olisi sähköisen asioinnin yhteydessä toteutettavissa olevilla palveluilla, joiden avulla hakijalle kerrottaisiin hakemuksen hyväksymisen edellytyksistä sekä annettaisiin mahdollisuus laskureilla ja automaattisilla tarkistuskoneilla arvioida hakemuksen menestymisen mahdollisuutta. Tämä vähentäisi perusteettomien ja puutteellisten hakemusten määrää. Sähköisessä muodossa saatavilla olevan ohjeistuksen lisäämisen ja mahdollisuuden asian käsittelyn reaaliaikaiseen seuraamiseen arvioidaan myös vähentävän asiakastiedusteluja ja niihin vastaamiseen tarvittavia viranomaisvoimavaroja.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetuilla säännöksillä ei olisi merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Ulkomaalaisten kannalta ehdotettujen säännösten mahdollistaman sähköisen asiankäsittelyn ja asioinnin on arvioitu parantavan asiakaspalvelua. Asiankäsittelyyn kuluvan ajan on arvioitu lyhenevän sähköisen tiedonsiirron käytön lisääntymisen avulla. Käsitteilyaikaisten ja asianosaiselta itseltään edellytet-

tävään läsnäoloon kuluvan ajan on arvioitu lyhenevän. Sähköinen asiointi mahdollistaa viranomaisen paremman saavutettavuuden ja hakemusten joustavamman ajasta ja paikasta riippumattoman jättämisen. Mahdollisuus hakemuksen käsittelyn etenemisen seurantaan antaa hakijalle paremmat mahdollisuudet suunnitella omaa toimintaansa kuten mahdollisia matka- ja majoitusjärjestelyjä.

Sähköisen asioinnin kehittämisen hyötyjen ei voida arvioida kohdistuvan täysin tasavertaisesti kaikkiin ulkomaalaisasioiden asianosaisiin. Suurimman hyödyn uusista palveluista voidaan arvioida koituvan niille hakijoille, joilla on parhaimmat edellytykset uusien sähköisten palvelujen hyödyntämiseen.

5. Asian valmistelu

Ulkomaalaisasiain asiankäsittelyjärjestelmän määrittelytyöhön ovat osallistuneet Ulkomaalaisviraston lisäksi keskeisimmät sidosryhmät eli poliisi, rajavartiolaitos, työministeriö ja ulkoasiainministeriö. Sähköisen tiedonsiirron osalta asiankäsittelyjärjestelmää on suunniteltu yhteistyössä edellä mainittujen tahojen lisäksi muun muassa oikeushallinnon, Kansaneläkelaitoksen, veroviranomaisen ja Kansallisarkiston edustajien kanssa.

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä. Sisäasiainministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan UMA:n käyttöönoton edellyttämiä säädösmuutoksia. Työryhmä on valmistelun aikana kuullut tietosuojavaltuutettua sekä oikeusministeriön ja Väestörekisterikeskuksen edustajia.

Esityksestä on pyydetty lausunto ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosastolta, poliisiosastolta ja rajavartiolaitososastolta, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, Helsingin hallinto-oikeudelta, Helsingin kihlakunnan ulosottovirastolta, Helsingin yliopistolta, Kansallisarkistolta, Kansaneläkelaitokselta, Kansanterveyslaitokselta, Helsingin, Tampereen, Turun, Vaasan ja Kemin maistraateilta, Oikeusrekisterikeskukselta, opetushallitukselta, Rikosseu-

raamusvirastolta, Sota-arkistolta, Suomen evankelis-luterilaiselta kirkolta, Suomen ortodoksiselta kirkkokunnalta, tietosuojavaltuutetulta, Tilastokeskukselta, Tullihallitukselta, Hämeen, Turun ja Porin sekä Uudenmaan työsuojelupiireiltä, Kaakkois-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksilta, Ulkomaalaisvirastolta, Verohallitukselta, Viestintävirastolta, Väestörekisterikeskukselta, vähemmistövaltuutetulta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:lta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, Suomen Kuntaliitolta ja Pakolaisneuvonta ry:ltä.

Lausunnonantajat ovat suhtautuneet pääsääntöisesti myönteisesti pyrkimykseen sähköisen asiankäsittelyn ja asioinnin kehittämiseen. Ehdotettuja muutoksia on pidetty perusteltuina. Osassa lausunnoista on kiinnitetty huomiota sähköiseen asiankäsittelyyn liittyvään korostuneeseen tarpeeseen turvata sekä asiankäsittelyyn liittyvä tietoturvallisuus että hakijan yksityisyys. Lausunnoista on laadittu yhteenveto sisäasiainministeriössä.

Esitysluonnokseen sisältyi myös ehdotus verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 §:n muuttamisesta, mutta ehdotus poistettiin valtiovarainministeriön kannan vuoksi. Valtiovarainministeriö piti riittävänä, että verohallinnon oikeudesta antaa tietoja Ulkomaalaisvirastolle säädetään ainoastaan kertaalleen joko ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa tai muissa asianomaisia viranomaisia koskevissa säännöksissä. Oikeusministeriö oli esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa samalla kannalla.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys laeiksi ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 8 §:n muuttamisesta (HE 31/2006 vp) sisältää ehdotuksen uuden 4 kohdan lisäämisestä ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 8 §:n 1 momenttiin. Ehdotetussa uudessa kohdassa säädettäisiin rekisterinpitäjän oikeudesta saada vastaanottokeskukselta ehdotetun uuden ulkomaalaislain 105 a §:n mukaisia alaikäistä turvapaikanhakijaa koskevia tietoja.

Hallitus on 29 päivänä kesäkuuta 2006 antanut eduskunnalle esityksen ulosottoaarek-

si ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 83/2006 vp). Esityksen mukaan ulosottolaki korvattaisiin uudella ulosottokaarella, ja nykyisin ulosottolain 3 luvun 70 §:ssä olevat säännökset otettaisiin samansisältöisinä ulosottokaaren 3 luvun 70 §:ään. Ulosottokaaren on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008 eli todennäköisesti myöhemmin kuin nyt ehdotettu ulosottolain muutos. Lakiehdotukset tulee eduskuntakäsittelyn aikana sovittaa yhteen.

Sisäasiainministeriössä on myös asetettu

hanke väestötietolain kokonaisuudistuksen valmistelemiseksi. Kokonaisuudistusta selvittänyt työryhmä on antanut mietintönsä, johon on liittynyt ulkomaalaisten rekisteröintikäytäntöjä selvittäneen työryhmän ehdotus ulkomaalaisten rekisteröimistä koskeviksi uuden väestötietolain säännöksiksi. Toteutuessaan työryhmän ehdotukset on huomioitava kehitettäessä ulkomaalais- ja kansalaisuusasioiden sähköistä asiankäsittelyä. Työryhmän ehdotuksia ei kuitenkaan ole voitu huomioida tässä esityksessä..

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki ulkomaalaisrekisteristä

3 §. *Rekisterinpitäjät.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa olisi säännös ulkomaalaisrekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten oikeudesta käsitellä ulkomaalaisrekisteriin talletettuja henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

Ehdotetun momentin mukaan rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevien henkilöiden oikeus ulkomaalaisrekisteriin talletettujen tietojen käsittelyyn rajoittuisi kyseisen viranomaisen ulkomaalaisrekisterin tarkoituksen mukaisiin toimivaltuuksiin liittyviin tietoihin. Säännöksen tarkoituksena olisi lakiteknisesti selkeyttää ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjien ja käyttäjien roolia siten, ettei jokaisella ulkomaalaisrekisterin käyttäjällä ole oikeutta nähdä tai muuttaa kaikkia ulkomaalaisrekisteriin talletettavia tietoja.

Ulkomaalaisrekisteri on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä henkilörekisteri. Ulkomaalaisrekisterin käyttötarkoituksesta säädetään 2 §:ssä, jonka mukaan ulkomaalaisrekisterin ensisijaisia käyttötarkoituksia ovat kansalaisuuslaissa säädetty kansalaisuusasiat sekä ulkomaalaislaissa säädetty ulkomaalaisten maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua ja työntekoa koskevat asiat.

Säännökset ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjistä sisältyvät lain 3 §:ään. Päävastuullisia rekisterinpitäjiä ovat Ulkomaalaisvirasto ja ulkoasiainministeriö. Ulkoasiainministeriön vastuulla ovat viisumiasioiden osarekisteri ja maahantuloedellytysten osarekisteri. Päävastuullisten rekisterinpitäjien lisäksi ulkomaalaisrekisteriä pitävät ja käyttävät poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos, työministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskus, työvoimatoimisto, vankeinhoitoviranomainen ja vähemmistövaltuutettu.

Voimassa olevassa laissa ei ole nimen-

omaisia säännöksiä siitä, miten päävastuullisten ja muiden rekisterinpitäjien oikeudet ulkomaalaisrekisteriin talletettujen tietojen käsittelyyn määräytyvät. Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjien lakisäätöisiä tehtäviä koskeva sääntely sisältyy ensisijaisesti ulkomaalaislakiin, jossa on yksityiskohtaisia säännöksiä rekisterinpitäjien ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön, oleskeluun ja työntekoon Suomessa liittyvistä tehtävistä. Käytännössä suurin useisiin rekisterinpitäjiin liittyvä ongelma on ollut se, etteivät kaikki asian käsittelyyn osallistuvat virkamiehet välttämättä ole täysin tiedostaneet ulkomaalaisrekisterin oikean ja ajantasaisen tietosisällön merkitystä ulkomaalais- ja kansalaisuusasioiden käsittelyssä. Tämä ongelma lienee kuitenkin ratkaistavissa lähinnä tehostamalla ulkomaalaisrekisterin käyttöön liittyvää koulutusta.

Uudella momentilla olisi tarkoitus korostaa sitä, että ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjällä oleva oikeus ulkomaalaisrekisterin käyttämiseen olisi rajoitettu ainoastaan lain 2 §:ssä tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin. Tämän käyttötarkoitussidonnaisuuden tarkempi sisältö määräytyisi erityisesti ulkomaalaislain viranomaisten toimivaltaa koskevien säännösten perusteella. Jos rekisterinpitäjällä olisi tätä laajempi tarve saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisteriin talletettuja tietoja, säädettäisiin tällaisesta tietojen luovuttamisesta ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 10 §:ssä, kuten on tehty esimerkiksi säädettäessä tietojen luovuttamisesta esitutkitaviranomaisille rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten.

Muutos olisi lähinnä lakitekninen, sillä ehdotettu sääntely vastaa jo nykyisin sovellettua käytäntöä, jossa päävastuullinen rekisterinpitäjä myöntää muiden rekisterinpitäjien palveluksessa oleville henkilöille käyttöoikeuksia ulkomaalaisrekisteriin käyttöoikeutta pyytävän viranomaisen esityksen perusteella.

Käyttöoikeus rajoitetaan koskemaan vain niitä osarekistereitä ja osarekistereiden tietoryhmiä, joiden päävastuullinen rekisterinpitäjä katsoo olevan tarpeen kyseisen viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamista varten. Ulkomaalaisrekisterin teknisen toteutuksen uudistamisen yhteydessä käyttöoikeuksien määrittely voitaisiin tarvittaessa ulottaa tietoryhmien sisältämiin yksittäisiin tietokenttiin, jolloin voitaisiin hyvin yksityiskohtaisesti määrittellä, mitä ulkomaalaisrekisteriin talletettavia tietoja rekisterinpitäjällä on oikeus nähdä ja muuttaa.

Uudella säännöksellä ei olisi tarkoitus rajoittaa rekisterinpitäjien nykyisiä tiedonsaantioikeuksia. Esimerkiksi vähemmistövaltuutulla olisi edelleen oikeus saada ulkomaalaislain 209 §:ssä sekä vähemmistövaltuutusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain (660/2001) 7 §:ssä tarkoitetut tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ulkomaalaisrekisteristä.

Tarkoituksena olisi lähinnä varmistua siitä, että ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjät vastaisuudessaakin käyttävät oikeuksiaan ulkomaalaisrekisterin käyttöön ainoastaan kyseisten viranomaisten ulkomaalais- ja kansalaisuusasioihin liittyvien tehtävien hoitamiseen. Rekisterinpitäjän tarvitessa ulkomaalaisrekisteriin talletettuja tietoja muiden tehtäviensä hoitamiseen tästä tulisi erikseen sääntää laissa.

UMA:n toteuttamisen yhteydessä on tarkoitus käydä läpi ulkomaalaisrekisteriin talletettävien tietojen käyttöä ja suojaamista säätelevät lain säännöksiä täydentävät käytännösäännöt ja pyrkiä tarkentamaan näitä kiinnittämällä erityistä huomiota kunkin rekisteriä käyttävän viranomaisen lakiin perustuviin ulkomaalaisrekisterin käyttötarkoitukseen liittyviin tehtäviin. Kunkin rekisterinpitäjän roolin mahdollisimman tarkalla määrittelyllä pyritään entisestään parantamaan ulkomaalaisrekisteriin talletettävien henkilötietojen suojaa.

5 §. *Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus.* Pykälässä säädetään ulkomaalaisrekisterin henkilöllisestä ulottuvuudesta. Pykälän 3 momentin mukaan ulkomaalaisrekisteriin saa tallettaa tietoja 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenistä ja Suomessa olevista vastaanottajista silloin, kun se asian ratkaisemisen kannalta on tarpeen. Hallituksen

esityksen (HE 206/1997 vp) mukaan perheenjäsenistä talletetaan vain henkilö- ja yhteystiedot.

Ulkomaalaislain 37 §:n mukaan ulkomaalaislakia sovellettaessa perheenjäseneksi katsotaan Suomessa asuvan henkilön aviopuoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja Suomessa asuva henkilö on. Jos Suomessa asuva henkilö on alaikäinen lapsi, perheenjäsen on hänen huoltajansa. Perheenjäseneksi katsotaan myös samaa sukupuolta oleva henkilö, jos parisuhde on kansallisesti rekisteröity. Aviopuolisoihin rinnastetaan jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät henkilöt sukupuolestaan riippumatta. Tällaisen rinnastuksen edellytyksenä on, että he ovat asuneet vähintään kaksi vuotta yhdessä. Asumisaikaa ei edellytetä, jos henkilöillä on yhteisessä huollossa oleva lapsi tai jos on muu painava syy.

EU:n kansalaisen osalta perheenjäseninä pidetään ulkomaalaislain 154 §:n mukaan henkilön aviopuolisoa, alle 21-vuotiaita tai huollettavia lapsia, huollettavia vanhempia, aviopuolisen alle 21-vuotiaita tai huollettavia lapsia sekä aviopuolison huollettavia vanhempia. Suomessa asuvan alaikäisen lapsen huoltajaa pidetään perheenjäsenenä. Aviopuolisoihin rinnastetaan myös samaa sukupuolta olevat henkilöt, joiden parisuhde on rekisteröity sekä jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät henkilöt sukupuolesta riippumatta.

Kansalaisuuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin mukaan Suomen kansalaisuuden edellytyksenä on hakijan henkilöllisyyden luotettava selvittäminen. Selvitystä voidaan antaa muun ohella hakijan perhesuhteista. Hallituksen esityksen (HE 235/2002 vp) mukaan kansalaisuusasioita ratkaistaessa tietotarve poikkeaa väestötietolain perheoikeudellista asemaa koskevien tietojen osalta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ulkomaalaisrekisteriin voitaisiin tallettaa tietoja pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenten ja Suomessa olevien vastaanottajien lisäksi ulkomaalaisen kanssa samassa taloudessa asuvista henkilöistä.

Ulkomaalais- ja kansalaisuusasioita käsiteltäessä on tarve selvittää asianosaisen perheenjäseniä ja hänen tosiasiallista perhe-

elämäänsä. Perheenjäsen merkitään ulkomaalaisrekisteriin usein hakijan oman ilmoituksen perusteella. Rekisteröimisvaiheessa ei ole mahdollista selvittää, pitääkö hakijan ilmoittama tieto paikkansa ja täyttääkö hakijan perheenjäsenekseen ilmoittama henkilö ulkomaalaisrekisteristä annetun lain, kansalaisuuslain tai ulkomaalaislain perheenjäsenen määritelmää. Onneksellista on myös se, että ulkomaalaisrekisteristä annetun lain perustelujen, kansalaisuuslain ja ulkomaalaislain perheenjäsenen määritelmät poikkeavat joiltain osin toisistaan. Ehdotettu muutos on tarpeen, jotta ulkomaalaisrekisteriin voidaan merkitä kaikkien asian käsittelyn kannalta tarpeelliset henkilöt.

Samassa taloudessa asuvia henkilöitä koskevien tietojen tallettamista sääntelisi 7 §:n 2 momentin tarpeellisuusvaatimus sekä momentin 3 kohdan rajoitus, jonka mukaan näistä henkilöistä voitaisiin ulkomaalaisrekisteriin tallettaa henkilö- ja yhteystiedot. Tietojen poistamista ulkomaalaisrekisteristä sääntelee lain 9 §. Suomessa asumisen osalta tiedot samassa taloudessa asuvista henkilöistä saataisiin väestötietojärjestelmään tehtävillä osoitehauilla.

7 §. Talletettavat tiedot. Pykälässä säädetään ulkomaalaisrekisteriin tallettavista tiedoista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi talletettavana tietona henkilöä koskevien tunnistetietojen luetteloon valokuvan lisäksi ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitetut muut henkilötuntemerkit, joita ovat sormenjälki, valokuva sekä muut henkilötuntemerkit. Muut henkilötuntemerkit tarkoittavat pakkokeinolain (450/1987) 6 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tuntemerkitietoja, joita ovat esimerkiksi hiusten väri, syntymämerkit, arvet, silmien väri, pituus ja paino.

Ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen henkilötuntemerkit ottaa ulkomaalaisen tunnistamisen yhteydessä poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Ulkomaalaislain 131 §:n 2 momentin mukaan nämä tiedot tallennetaan poliisin ylläpitämään rekisteriin, jossa ne on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntemerkeistä. UMA:n määrittelyjen yhteydessä on tunnistettu tarve mahdollisuuteen näiden tietojen tallettamiseen myös ulkomaalaisrekisteriin, jonka käyttötarkoitukseen tiedot liittyvät. Tietojen tallettaminen poliisin ylläpitämän rekisterin lisäksi suoraan ulko-

maalaisrekisteriin mahdollistaisi myös sen, että tiedot voitaisiin poistaa poliisin ylläpitämästä rekisteristä sen jälkeen, kun poliisilla ei enää ole tarvetta tietojen säilyttämiseen. Poliisin henkilörekisterin ja ulkomaalaisrekisterin päävastuullisten rekisterinpitäjien tulee järjestää tietojen tallennus ja siirto siten, ettei saman tiedon tallettaminen kahteen eri rekisteriin johda tiedon oikeellisuuden vaarantumiseen.

Momenttiin ehdotetaan otettavaksi DNA-testin lausunnon lisäksi nimenomainen maininta mahdollisuudesta tallettaa myös sormenjälkien vertailua koskeva lausunto. Sormenjälkien vertailua koskevan lausunnon tallettaminen on tarpeen henkilön tunnistamisen varmentamiseksi sekä turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastaavan valtion määrittämiseksi. Sormenjälkien vertailua koskevasta lausunnosta käy ilmi, onko hakija tunnettu jossakin EU:n jäsenvaltiossa sormenjälkien perusteella.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi maininta siitä, että suomalaisen henkilötunnuksen lisäksi ulkomaalaisrekisteriin voitaisiin tallettaa myös ulkomaalainen henkilönnumero tai muu vastaava tunnistetieto. Tieto ulkomaisesta henkilötunnuksesta on tarpeen käsiteltäessä kansainvälisen yhteistyön kautta saatuja ulkomaalaiseen liittyviä tietoja.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomaalaisrekisteriin voitaisiin tallettaa hakijan tai muun asianosaisen kuulemisesta ilmenevät asian käsittelyn kannalta tarpeelliset tiedot asiasta ja hakemuksen perusteista.

Ulkomaalaisrekisteriä on tarkoitus kehittää siten, että vaiheittain siirrytään sähköiseen asiankäsittelyyn. Osana sähköistä asiankäsittelyä asianosaisen kuulemisen yhteydessä saadut tiedot kirjattaisiin erillisen kuulemisesta laadittavan paperimuodossa säilytettävän pöytäkirjan sijaan suoraan ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmänä toimivaan ulkomaalaisrekisteriin. Kysymyksessä olisi kohdan sanamuodon vähäinen tarkentaminen, koska jo nykyisessä muodossaan kohta mahdollistaa hakemuksesta ilmenevien asian kannalta tarpeellisten tietojen tallettamisen ulkomaalaisrekisteriin. Koska kuulemisen kohteena voi olla myös muu asianosainen kuin hakija itse, olisi kohdan sanamuotoa perusteltua tarkentaa.

Pykälän 2 momentin 3 kohtaan ehdotetaan otettavaksi 5 §:n 3 momenttia vastaava lisäys, jonka mukaan ulkomaalaisrekisteriin saatisiin tallettaa, siltä osin kuin se olisi tarpeellista, myös hakijan kanssa samassa taloudessa asuvia henkilöitä koskevia henkilö- ja yhteystietoja. Myös ehdotettujen uusien tietojen tallettamista rajoittaisi sama tarpeellisuusvaatimus kuin muitakin pykälän 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

8 §. *Ulkopuoliset tietolähteet.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi UMA:n määrittelyvaiheessa tunnistettujen tiedonsiirtotarpeiden edellyttämällä tavalla. Ehdotetut muutokset liittyvät pääasiallisesti pyrkimykseen mahdollistaa tietojen siirtäminen sähköisessä muodossa, mikä on edellytyksenä sähköisen asiankäsitteilyjärjestelmän ja sillä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamiseksi.

Momentin 1 kohtaan ehdotetaan otettavaksi oikeushallinnon tietojärjestelmistä saatavien tietojen luetteloon tiedot hakijan elatusvelvollisuuksista ja näiden elatusvelvollisuksien hoitamisesta. Näitä tietoja tarvitaan kansalaisuushakemuksen ratkaisemista varten arvioitaessa hakijan kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaista elatusvelvollisuuksien ja julkisoikeudellisten maksuvelvoitteiden hoitamista. Tietoja tarvitaan myös selvitetäessä ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen täyttymistä.

Jos elatusvelvollinen hoitaa hänen maksettavakseen kuuluvat elatusavut asianmukaisesti, elatusvelvollisuuden hoitamisesta ei kerry tietoa mihinkään rekisteriin. Jos taas elatusmaksut laiminlyödään, lapsen huoltaja voi periä saatavia suoraan ulosoton kautta, jolloin asia kirjautuu ulosottoimen rekistereihin. Yleisempi käytäntö kuitenkin on, että huoltaja hakee lapselle elatustukea kunnalta, jolloin maksamattomien elatusapujen perintäoikeus siirtyy kunnalle. Tiedot elatusavun hoidossa tapahtuneista laiminlyönneistä kirjautuvat silloin myös kunnan sosiaalitoimen rekistereihin.

Kohtaan ehdotetaan otettavaksi myös oikeus saada hallinto-oikeuksilta tiedot päätöksistä, tiedoksiannoista, lausunnoista ja päätösten lainvoimaisuudesta. Kysymys on näiltä osin tiedoista, joita voidaan tälläkin hetkellä saada hallinto-oikeuksilta, mutta muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa tietojen siirtäminen

sähköisessä muodossa.

Momentin 5 kohtaa ehdotetaan tarkennettavaksi nimenomaisella maininnalla siitä, että rekisterinpitäjällä on oikeus saada väestötietojärjestelmästä henkilötiedoissa tapahtuneiden muutosten lisäksi tieto myös henkilötiedoista, joissa ei ole tapahtunut muutosta. Kohdan asiasisältö säilyisi ennallaan. Ulkomaalaisen henkilöllisyyttä selvitetäessä esimerkiksi kansalaisuuslain 6 §:ssä tarkoitettuun tavoin on tärkeää saada tieto myös niistä tiedoista, joita ulkomaalainen mahdollisesti on aikaisemmin ilmoittanut väestörekisteriin.

Kohtaan ehdotetaan otettavaksi myös säännös rekisterinpitäjän oikeudesta saada tietoja väestötietojärjestelmän merkintöjen perusteena olevista asiakirjoista.

Ulkomaalaisrekisterissä ja väestötietojärjestelmässä on samoja ulkomaalaista koskevia henkilötietoja, jos ulkomaalainen on sen jälkeen, kun peruste ulkomaalaisrekisteriin tehtävälle merkinnälle on syntynyt, tullut merkityksi myös väestötietojärjestelmään. Mainittujen rekistereiden eri käyttötarkoitusten vuoksi näiden periaatteessa samojen tietojen merkitsemisen perustana on voitu käyttää erilaista selvitystä ja näin ollen päätyä joissakin tapauksissa erilaiseen lopputulokseen tiedon sisällöstä.

Väestötietojärjestelmän merkinnän perusteena oleva asiakirjaselvitys on tarpeellinen ulkomaalaishallinnon rekisterinpitäviranomaiselle erityisesti niissä tilanteissa, joissa ulkomaalainen on esittänyt lupa-asian yhteydessä väestötietojärjestelmästä poikkeavaa selvitystä henkilötiedosta tai ei ole esittänyt henkilötietoja koskevan merkinnän tueksi lainkaan asiakirjaselvitystä. Tietojen saantioikeus on tarpeellinen ulkomaalaisrekisterin valvonnallisen käyttötarkoituksen kannalta.

Momentin 8 kohtaan ehdotetaan otettavaksi säännös rekisterinpitäjän oikeudesta saada Kansanterveyslaitokselta ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselta tieto ulkomaalaislain 66 §:ssä tarkoitettusta DNA-tutkimuksen lausunnosta. Ulkomaalaisvirastolla on tälläkin hetkellä oikeus saada tieto DNA-tutkimuksen perusteella annetusta lausunnosta.

Momentin 9 kohtaan ehdotetaan otettavaksi maininta siitä, että verovelvollisen verotustietoja voitaisiin saada kansalaisuusasioiden lisäksi oleskeluluvan toimeentuloedellytyk-

sen selvittämiseksi. Tarve tietojen saamiseen perustuu ulkomaalaislain 39 §:n säännöksen, jonka mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu. Toimeentuloedellytyksestä säädetään työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan osalta ulkomaalaislain 72 §:n 4 momentissa. Ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi, jos hänen Suomessa oleskelunsa kustannetaan tavanomaisesti katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla.

Momentin 9 kohdan säännös on perustunut kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan säännöksen, jonka mukaan Suomen kansalaisuuden saamisen yleisenä edellytyksen on muun ohella se, että ulkomaalainen pystyy luotettavasti selvittämään, miten hän saa toimeentulonsa. Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen selvittäminen on kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan toimeentulolähteen selvittämiseen rinnastettava peruste välttämättömien tietojen saamiseen verohallinnon tietojärjestelmistä. Koska ulkomaalaislaissa ei ole erillistä oleskelulupa-asioita ratkaisevia viranomaisia koskevaa tiedonsaantisäännöstä, ehdotetaan säännös otettavaksi ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin, mikä vastaa ulkomaalaislain osalta noudatettua sääntelykäytäntöä.

Oleskeluluvan hakija voi osoittaa toimeentulonsa esimerkiksi yritystoiminnasta saamallaan tuloilla. Tällöin ne verovelvollista koskevat tiedot, joita verohallinnon tietojärjestelmästä tarvitaan, eivät koske hakijaa itseään vaan sitä oikeushenkilöä, jonka toiminnasta hakija ilmoittaa tulonsa saavan. Sama koskee tilannetta, jossa toinen Suomessa asuva henkilö, esimerkiksi hakijan puoliso, sitoutuu huolehtimaan hakijan toimeentulosta tämän Suomessa oleskelun aikana. Nämä tiedot voitaisiin vastaisuudessa saada verohallinnon tietojärjestelmästä sähköisesti, mikä nopeuttaisi oleskelulupahakemusten käsittelyä.

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 7 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan ulkomaalaisrekisteriin voidaan hakijan perheenjäsenten ja vastaanottajien osalta tallettaa henkilö- ja yhteystiedot. Hakijan perheenjäsenten verotustietoja ei voitaisi tallettaa ulkomaalaisrekisteriin hakijan perheenjäsenenä liittyvänä

henkilötietona. Toimeentuloedellytyksen selvittämisen yhteydessä kertyneiden muihin verovelvollisiin kuin hakijaan itseensä liittyvien verotustietojen osalta ulkomaalaisrekisteriin voitaisiin näin tallettaa ainoastaan lain 7 §:n 2 momentin 2 kohdan toimeentuloedellytyksen selvitykseen liittyvät päätöksen perusteiden kannalta tarpeelliset tiedot.

Momentin 10 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi säännös oikeudesta saada poliisin henkilörekisteristä tietoja, jotka ovat välttämättömiä henkilön tunnistamiseksi. Kysymys olisi esimerkiksi poliisin Profium Sir –kuvatietokannasta saatavista henkilön tunnistamiseksi tarvittavista kuvatedoista.

Kohtaan ehdotetaan otettavaksi myös maininta oikeudesta välttämättömien tietojen saamiseen henkilön matkustusasiakirjoista. Poliisin ylläpitämään Hekopassi-järjestelmään talletetaan henkilötiedot, passitiedot, henkilökorttitiedot, Suomen myöntämät ulkomaalaisten muukalaispassit, matkustusasiakirjat sekä ulkomaalaisille myönnetty henkilökortit.

Momentin 11 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi säännös ulkomaalaisrekisterin pitäjän oikeudesta saada rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja rajatarkastustietoja sekä 9 §:n 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja maa- ja merirajan valvontatietoja sekä 5 kohdassa tarkoitettuja rajaliikenteen henkilötietoja. Näitä valvontatietoja olisivat henkilöiden ja kulkuneuvojen liikkeistä rajan läheisyydessä tapahtuvasta liikkumisesta, erityisesti tiedot rajan ylityksestä, käännytyksistä ja maahantulokielloista. Henkilötietojen lisäksi tarvitaan myös tiedot kulkuvälineestä, jolla henkilö on tullut maahan. Ehdotettu säännös vastaisi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 28 §:n 1 momentin 14 kohdan säännöstä, jonka mukaan Ulkomaalaisvirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä teknisen käytöyhteyden avulla saada rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä tietoja ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevien sellaisten asioiden käsittelemistä ja ratkaisemista varten, jotka lailla tai asetuksella säädetään ulkomaalaisvirastolle.

Momentin 12 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi säännös rekisterinpitäjän oikeudesta

saada tietoja kielitutkinnoista sekä opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta. Tietoja henkilön suorittamista kielitutkinnoista tarvitaan kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan ja 17 §:n mukaisen kielitaitoedellytyksen tutkimista varten sekä ratkaistaessa ulkomaalaislain 45 §:n perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta. Tietoja opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta tarvitaan erityisesti opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia käsiteltäessä. Tällä hetkellä hakija joutuu pääsääntöisesti itse toimittamaan mainitun selvityksen hakemusasiansa käsitteilyä varten.

Koska tietoja ulkopuolisilta tietolähteiltä voitaisiin 8 §:n perusteella saada ainoastaan tietojen ollessa välttämättömiä, ei rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeus kohdistuisi kaikkiin kohdassa mainittuihin rekistereihin tallettujen henkilöitä koskeviin tietoihin. Tietoja voitaisiin hakea ainoastaan ulkomaalaisrekisteriin rekisteröityjen henkilöiden osalta silloin, kun tietoa tarvittaisiin kyseistä henkilöä koskevan asian ratkaisemiseen.

Toisen asteen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteishakuja ollaan uudistamassa. Uudistusten arvioidaan edellyttävän opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain muuttamista, missä yhteydessä myös ulkomaalaisrekisterilain tiedonsaantimääräys on syytä arvioida uudelleen.

Momentin 13 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi säännös rekisterinpitäjän oikeudesta saada oppilaitoksilta tietoja opiskelupaikoista ja opintosuorituksista. Tietoja opiskelupaikan haltijoista ja opintosuorituksista tarvitaan erityisesti opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia käsiteltäessä. Tällä hetkellä hakija joutuu pääsääntöisesti itse toimittamaan mainitun selvityksen hakemusasiansa käsitteilyä varten.

Opiskelijoiden oleskeluluvat on maahanmuuttopoliittikan valmistelussa tunnistettu asiaryhmäksi, jonka kehittämiseen tulisi kohdistaa erityisvoimavaroja. Lupahakemuksia on määrällisesti paljon valtaosan hakemuksista ajoittuessa lukukausien alkuun. Jatkolupien osalta opintosuoritukset ovat luvan myöntämisen edellytyksenä, minkä vuoksi tietoja joudutaan käytännössä usein pyytämään puhelimitse paperimuodossa oppilaitoksilta. Siirtyminen sähköiseen asiankäsitteilyyn myös käsiteltäessä oppilaitoksilta saata-

via opiskelutietoja mahdollistaisi merkittävän hakemusten käsittelyn nopeuttamisen. Tarvitavien teknisten liittymien rakentamisen voidaan arvioida olevan tarkoituksenmukaista ainakin keskeisimpien yliopistojen osalta.

Momenttiin ehdotetun 14 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä olisi oikeus saada Kansallisarkistolta tietoja sellaisista arkistoiduista asiakirjoista, joista rekisterinpitäjällä on muutoin oikeus saada tieto. Kysymyksessä olisivat sellaiset 8 §:n 1 momentissa mainittuja tietoja sisältävät asiakirjat, jotka on toimitettu Kansallisarkistoon arkistoitaviksi. Näitä tietoja tarvitaan esimerkiksi paluumuuttajan oleskeluluvan ratkaisemiseksi.

10 §. *Tietojen luovuttaminen rekisteristä.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tarkennuksia siitä, mitä tietoja ulkomaalaisrekisteristä voidaan luovuttaa muille viranomaisille. Ehdotetut lisäykset liittyvät pääasiallisesti pyrkimykseen mahdollistaa tietojen siirtäminen sähköisessä muodossa, mikä on sähköisen asiankäsitteilyjärjestelmän toteuttamisen edellytys.

Momentin 6 kohtaan ehdotetaan otettavaksi säännös oikeudesta luovuttaa Kansaneläkelaitoksen lisäksi myös kunnan sosiaaliviranomaiselle tietoja, jotka ovat tarpeen ulkomaalaisen sosiaaliturvaan ja sosiaalihuoltoon liittyvää päätöksentekoa varten. Tarve tietojen luovuttamiseen kunnan sosiaaliviranomaiselle liittyisi erityisesti pakolaisten toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton kustannusten korvaamiseen.

Tarve tietojen luovuttamiseen perustuu valtioneuvoston päätökseen 512/1999, jonka perusteella kunnalle maksetaan valtion varoista korvausta pakolaisten toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon kustannuksiin. Kunnalle korvataan tulkkipalvelun, alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön huollon ja hoidon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia kunnes alaikäinen täyttää 18 vuotta ja pitkäaikaista hoitoa vaativan vamman tai sairauden edellyttämiä huomattavat kustannuksia. Lisäksi voidaan korvata erityisistä syistä muita kunnalle aiheutuneita kustannuksia.

Luovutettavia tietoja ovat lähinnä oleskeluluvan perustetta koskevat tiedot. Nykyisin sosiaaliviranomaiset pyytävät tietoja puhelimitse, kirjeillä ja telekopioina, mikä sitoo viranomaisten voimavaroja. Olisi perusteltua,

että tiedot voitaisiin luovuttaa mainituille kunnan viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden avulla.

Momentin 8 kohdassa säädettäisiin oikeudesta tietojen luovuttamiseen ulkomaalaisrekisteristä Kansanterveyslaitokselle ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselle ulkomaalaislain 65 ja 66 §:n perusteella suoritettavaa DNA-tutkimuksesta varten. Säännös olisi tarpeen, jotta tiedot voitaisiin vastaisuudessa luovuttaa sähköisesti ulkomaalaisrekisteristä.

Momentin 11 kohdassa säädettäisiin oikeudesta luovuttaa oppilaitoksille tietoja opiskelijoille myönnettyistä oleskeluluvista. Oppilaitokset tarvitsevat tietoa päättäessään opiskelijan opiskeluoikeudesta.

1.2. Ulkomaalaislaki

10 a §. *Sähköinen asiointi.* Ulkomaalaislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi sähköistä asiointia koskeva yleissäännös.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin, jonka perusteella voitaisiin järjestää mahdollisuus hallintoasian vireille panemiseen sähköisesti.

Sähköinen asiointi muodostaisi poikkeuksen lain 8 §:n 1 momentin peruserästä, jonka mukaan hallintoasia olisi pantava vireille henkilökohtaisesti. Järjestettäessä mahdollisuus hallintoasian sähköiseen vireillepanoon tulee varmistua siitä, että hakija voidaan luotettavasti tunnistaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupahakemuksen käsittelymaksun suorittamisesta ennen hakemuksen käsittelyn aloittamista. Käsittelymaksun voisi sähköisen asioinnin yhteydessä maksaa esimerkiksi verkkopankissa tai luottokortilla.

83 §. *Toimivalta työntekijän oleskeluluvan myöntämiseksi.* Pykälän 2 ja 3 momentin sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että työntekijän oleskeluluvan myöntäisi paikallispoliisi silloin, kun ulkomaalaisella olisi hakemuksen jättäessään voimassa oleva oleskelulupa. Paikallispoliisi myöntäisi näin jatkoluvan myös niissä tilanteissa, joissa oleskeluluvan peruste muuttuisi esimerkiksi opiskelusta työnteoksi.

Ehdotetulla muutoksella olisi tarkoitus saattaa työntekijän oleskeluluvat samaan

asemaan kuin muutkin jatkoluvat, kuten 1 päivänä toukokuuta 2004 voimaan tulleessa ulkomaalaislaissa alun perin tarkoitettiin. Ehdotetulla muutoksella pyrittäisiin säilyttämään ulkomaalaislain perusrakenne, jonka mukaan ensimmäisen oleskeluluvan myöntäisi Ulkomaalaisvirasto ja toisen poliisi. Tästä pääsäännöstä ei ole perusteltua poiketa myöskään silloin, kun oleskeluluvan peruste muuttuu jatkolupaa haettaessa.

Ehdotettu muutos ei merkitsisi muutosta ulkomaalaislain voimaantulon jälkeen vakiintuneeseen viranomaiskäytäntöön.

84 §. *Toimivalta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiseksi.* Samoilla perusteilla kuin 83 §:ää esitetään muutettavaksi, ehdotetaan myös elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämistä koskevaa pykälän 2 ja 3 momentin säännöstä täsmennettäväksi. Paikallispoliisi myöntäisi elinkeinonharjoittajalle jatkoluvan silloin, kun ulkomaalaisella olisi hakemusta jätettäessä voimassa oleva oleskelulupa. Paikallispoliisi myöntäisi jatkoluvan myös niissä tilanteissa, joissa oleskeluluvan peruste olisi muuttunut.

1.3. Kansalaisuuslaki

44 §. *Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti. Momentissa viitattaisiin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin, jonka perusteella voitaisiin järjestää mahdollisuus kansalaisuuslaissa tarkoitettujen hakemuksen tai ilmoituksen jättämiseen sähköisesti. Kansalaisuuslain 44 §:n 1 momentin mukaan kansalaisuuslain mukaiset hakemukset ja ilmoituksen on lähtökohtaisesti jätettävä henkilökohtaisesti joko kihlakunnan poliisilaitokselle, Suomen diplomaattiseen edustustoon, konsulaattiin tai kunnia-konsulaattiin.

Toteutettaessa sähköistä asiointia kansalaisuusasioissa tulisi varmistua siitä, että hakija voidaan luotettavasti tunnistaa ennen asian ratkaisemista. Hakijan tunnistamisesta sähköisen asioinnin yhteydessä ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös uuteen 5 momenttiin.

Koska mahdollisuus hakemuksen sähköiseen jättämiseen saattaisi lisätä perusteettomien hakemusten määrää, ehdotetaan momenttiin nimenomaista säännöstä siitä, että

hakemuksen käsittelyn aloittamisen edellytyksenä olisi käsittelymaksun maksaminen. Käsittelymaksun voisi sähköisen asioinnin yhteydessä maksaa esimerkiksi verkkopankissa tai luottokortilla.

47 §. *Ulkomaalaisvirastolle annettavat asiakirjat.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin Ulkomaalaisviraston oikeudesta hyväksyä 1 momentissa tarkoitettun alkuperäisen liiteasiakirjan tai oikeaksi todistetun jäljennöksen lisäksi myös sähköisessä muodossa toimitettu asiakirja.

Samoin kuin 1 momentissa tarkoitettujen oikeaksi todistettujen jäljennösten osalta Ulkomaalaisviraston tulisi arvioida, voidaanko sähköisesti toimitettua asiakirjaa pitää luotettavana vai onko esimerkiksi asiakirjan merkityksen vuoksi tarpeellista vaatia asianosaista esittämään sähköisesti toimitettu asiakirja viranomaiselle alkuperäisenä. Yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi Ulkomaalaisviraston tulisi antaa kansalaisuusasioiden käsittelijöille riittävän yksityiskohtaiset soveltamisohjeet siitä, milloin sähköisesti toimitettua asiakirjaa voidaan pääsääntöisesti pitää riittävän luotettavana.

Kehotus hakemuksen täydentämisestä voitaisiin antaa tiedoksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetyin tavoin.

50 §. *Päätös ja sen tiedoksianto.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 4 momentti, jonka mukaan sähköisesti vireille pantu hakemus voitaisiin antaa tiedoksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetyin tavoin. Viittaussäännös olisi tarpeellinen, koska muutoin olisi epäselvää, voitaisiinko kansalaisuuslaissa tarkoitettun päätöksen tiedoksiantoon soveltaa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain päätösten tiedoksiantoa koskevia säännöksiä.

1.4. Ulosottolaki

3 luku. Yleiset menettelytapasäännökset

70 §. *Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet.* Ulosottolakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että Ulkomaalaisvirasto on viranomainen, jolle ulos-

toviranomainen voisi pyynnöstä antaa vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa koskevia tietoja.

Ulosottoviranomaiselta saatavia tietoja tarvitaan kansalaisuushakemuksen ratkaisemista varten arvioitaessa hakijan kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaista elatusvelvollisuuksien ja julkisoikeudellisten maksuvelvoitteiden hoitamista. Ehdotettu uusi 8 kohta vastaisi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 8 §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotettua muutosta.

1.5. Kansaneläkelaki

46 e §. Kansaneläkelain 46 e §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta, jossa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen oikeudesta luovuttaa Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa tai ulkomaalaislaissa tarkoitettun asian käsittelemiseksi välttämättömiä tietoja. Säännös vastaisi voimassa olevan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 8 §:n 1 momentin 6 kohdan säännöstä.

1.6. Opiskelijavalintarekisteristä ja yliopilastutkintorekisteristä annettu laki

5 §. *Tietojen luovuttaminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta, jossa säädettäisiin oikeudesta luovuttaa opiskelijavalintarekisteristä tietoja Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa ja ulkomaalaislaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten. Ehdotettu säännös vastaisi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 8 §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotettua muutosta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta tietojen luovuttamiseen konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännös olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että ulkomaalaisrekisterin sähköisen asiankäsitteilyn kehittämisen yhteydessä tiedot olisi mahdollista siirtää sähköisesti opiskelijavalintarekisteristä ulkomaalaisrekisteriin.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Säättämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisen yksityiselämä on turvattu ja että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perusoikeusuudistusta koskevan esityksen mukaan säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käytämisessä. Säännöksellä ei ole tarkoitettu viitata vain henkilötietolakiin, vaan siinä edellytetään ylipäänsä lainsäädännöllisiä järjestelyjä henkilötietojen suojasta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 14/1998 vp ja PeVL 25/1998 vp) todennut, että henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset, mukaan lukien tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla.

Ulkomaalaisrekisteristä annettu laki on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998 ja laki on valmisteltu hallitusmuodon 8 §:n ollessa jo voimassa. Lakia hyväksyttäessä on otettu huomioon perustuslain 10 §:n vaati-

mukset. Esitys ei sisällä muutoksia ulkomaalaisrekisteristä annetun lain perusrakenteisiin. Lakiin ehdotetaan tehtäviksi lähinnä muutoksia, jotka liittyvät viranomaisten sähköiseen asiankäsittelyyn ja sähköisen asioinnin kehittämiseen liittyviin uusiin tehtäviin ja rekisterinpidon uusiin tarpeisiin.

Ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjiä ja käyttäjiä sääntelevää ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:ää ehdotetaan tarkennettavaksi. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi määräys siitä, että rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat henkilöt ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden avulla ainoastaan ulkomaalaisrekisterin käyttötarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksiensa rajoissa. Ehdotetun lisäyksen voidaan katsoa perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (PeVL 14/2002 vp) edellyttämällä tavalla selkeyttävän ulkomaalaisrekisterin käyttöä teknisen käyttöyhteyden avulla.

Esitys ei sisällä perusoikeuksien kannalta merkittäviä muutoksia ja se voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa käsittelyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 5 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentin 1, 5, 8 ja 9 kohta sekä 10 §:n 1 momentin 6 ja 10 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 7 § laeissa 419/2006 ja 674/2006 sekä 8 §:n 1 momentin 8 ja 9 kohta sekä 10 §:n 1 momentin 10 kohta laissa 305/2004, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 305/2004 ja 674/2006, uusi 4 momentti, 8 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 305/2004 ja laissa / , uusi 10—14 kohta ja 10 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 305/2004 ja 620/2006, siitä mainitulla lailla 305/2004 kumotun 8 kohdan tilalle uusi 8 kohta sekä momenttiin uusi 11 kohta seuraavasti:

3 §

Rekisterinpitäjät

—————
 Rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden avulla ulkomaalaisrekisteriin talletettuja tietoja ainoastaan rekisterin 2 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksiensa rajoissa.

5 §

Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus

—————
 Lisäksi ulkomaalaisrekisteriin saa tallettaa tietoja 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenistä, hänen kanssaan samassa taloudessa asuvista henkilöistä ja Suomessa olevista vastaanottajista silloin, kun se asi-

an ratkaisemisen kannalta on tarpeen.

7 §

Tallettavat tiedot

Ulkomaalaisrekisteriin saa, siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun henkilön tunnistetietoina asia- tai asiakasnumeron, nimet, valokuvan ja muut ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitetut henkilötuntemerkit, nimikirjoitusnäytteen, DNA-testin ja sormenjälkien vertailun lausunnon, sukupuolen, syntymäajan, -paikan ja -maan, henkilötunnuksen ja ulkomaisen henkilötunnisteen, kansalaisuus- ja kansallisuustiedot, ammatti-, koulutus- ja kielitaitotiedot, tiedot siviilisäädystä ja perhesuhteista, kotikunnan, osoite- ja muut yhteystiedot sekä tiedot matkustusasiakirjoista ja ulkomaalaislain 96 §:n mukaisesti hakemusasian vireilläoloa osoittavasta kortista.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin, saa siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa:

1) 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka hakemuksen vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmenevät tiedot haetusta luvasta, asiasta ja hakemuksen perusteista, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitettut työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten, samassa taloudessa asuvien henkilöiden sekä vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja syyteharkinnassa olevista tai olleista ulkomaalaisten tekemiksi epäillyistä rikoksista ja syyttäjän päätöksistä, joiden mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimissa vireillä olevista rikosasioista sekä tuomioistuinten lainvoimaisista ratkaisuista samoin kuin tiedot hakijan elatusvelvollisuudesta ja sen hoitamisesta sekä tiedot päätöksistä, tiedoksiannoista, lausunnoista ja päätösten lainvoimaisuudesta;

5) väestötietojärjestelmästä tiedot ulkomaalaisrekisteriin merkityn henkilön henkilötiedoista ja niissä tapahtuneista muutoksista sekä niitä koskevien väestötietojärjestelmän merkintöjen perusteena olevista asiakirjoista;

8) sosiaaliviranomaiselta tai terveydenhuoltoviranomaiselta perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta varten ulkomaalaislain 63 §:n mukaisesti tiedot perheenkoajan sosiaalisesta ja terveydellisestä tilanteesta sekä Kansanterveyslaitokselta ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselta tiedot ulkomaalaislain 66 §:ssä tarkoitettua DNA-tyypityksen perusteella annetusta lausunnosta;

9) veroviranomaiselta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi;

10) poliisin henkilörekistereistä tietoja henkilön tunnistamiseksi ja tietoja matkustusasiakirjoista;

11) rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:ssä tarkoitettuja rajatarkastustietoja sekä mainitun lain 9 §:ssä tarkoitettuja maajalvalvontatietoja sekä rajaliikenteen henkilötietoja;

12) opetushallitukselta tiedot suoritetuista yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (964/2004) tarkoitetuista yleisistä kielitutkinnoista ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) nojalla säädettyistä valtionhallinnon kielitutkinnoista sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteristä tiedot opiskelijaksi hyväksymisestä ja opiskelupaikan vastaanottamisesta;

13) oppilaitoksilta tiedot opiskelupaikan haltijoista ja näiden opintosuorituksista;

14) Kansallisarkistolta tietoja sellaisista arkistoiduista asiakirjoista, joista rekisterinpitäjällä on muutoin oikeus saada tietoja.

10 §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja sii-

nä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovuttaa tietoja:

6) Kansaneläkelaitokselle ja kunnan sosiaaliviranomaiselle ulkomaalaisen sosiaaliturvaan ja sosiaalihuoltoon liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten;

8) Kansanterveyslaitokselle ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselle ulkomaalaislain 65 §:ssä tarkoitetun DNA-tutkimuksen suorittamiseksi tarpeellisia tietoja;

10) hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslain (157/2000) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti;

11) oppilaitoksille opiskelijoiden oleskeluluvista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

2.

Laki**ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 83 §:n 2 ja 3 momentti ja 84 §:n 2 ja 3 momentti, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

10 a §

Sähköinen asiointi

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

Jos hakemus on jätetty sähköisesti, käsittelymaksu on suoritettava ennen kuin hakemuksen käsittely aloitetaan.

83 §

Toimivalta työntekijän oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu ja jollei ulkomaalaisella hakemusta jätettäessä ole muuta voimassa olevaa oleskelulupaa. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

Jos ulkomaalaisella on hakemusta jätettäessä voimassa oleva oleskelulupa ja 75 §:n 2 kohdasta ei muuta johdu, kihlakunnan poliisi-

silaitos myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden työntekijän oleskeluluvan. Jos hakemus koskee samaa ammattialaa, työvoimatoimisto ei kuitenkaan suorita 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkintaa.

84 §

Toimivalta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta muuta johdu ja jollei ulkomaalaisella hakemusta jätettäessä ole voimassa olevaa muuta oleskelulupaa. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

Jos ulkomaalaisella on hakemusta jätettäessä voimassa oleva oleskelulupa ja 76 §:n 2 kohdasta ei muuta johdu, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

3.

Laki**kansalaisuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 16 päivänä toukokuuta 2003 annetun kansalaisuuslain (359/2003) 44 §:ään uusi 5 momentti, 47 §:ään uusi 3 momentti ja 50 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

44 §

Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003). Jos hakemus tai ilmoitus on jätetty sähköisesti, 2 momentissa tarkoitettu tunnistaminen on suoritettava ennen kuin asia lopullisesti ratkaistaan ja 3 momentissa tarkoitettu käsittelymaksu suoritettava ennen kuin hakemuksen käsittely aloitetaan.

47 §

Ulkomaalaisvirastolle annettavat asiakirjat

Ulkomaalaisvirasto voi hyväksyä sähköi-

sestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetyin tavoin toimitetun sähköisen asiakirjan, jos asiakirjaa voidaan pitää luotettavana.

50 §

Päätös ja sen tiedoksianto

Hakijan 44 §:n 5 momentin mukaisesti vireille panemassa asiassa tehty päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetyin tavoin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

4.

Laki**ulosottolain 3 luvun 70 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 3 luvun 70 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 679/2003, sekä
lisätään 3 luvun 70 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 679/2003, uusi 8 kohta seuraavasti:

3 luku	tietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:
Yleiset menettelysäännökset	_____
70 §	7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
<i>Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet</i>	8) Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.
Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteys-	_____ päivä Tämä laki tulee voimaan _____ kuuta 20 .

5.

Laki**kansaneläkelain 46 e §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 46 e §:n 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 682/2002, sekä
lisätään 46 e §:ään sellaisena kuin se on mainitussa laissa 682/2002, uusi 3 kohta seuraavasti:

46 e §

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa:

2) Eläketurvakeskukselle ja eläkelaitoksille sekä Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen tehneiden sekä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 piiriin kuuluvien maiden

viranomaisille ja laitoksille välttämättömiä tietoja sosiaaliturvasopimusten ja edellä mainitun asetuksen täytäntöönpanoa sekä niiden hoitamien muiden sosiaalietuuksien täytäntöönpanoa varten;

3) Ulkomaalaisvirastolle välttämättömiä tietoja Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädetyistä etuuksista kansalaisuuslaisissa (359/2003) ja ulkomaalaislaissa (301/2004) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

6.

Laki**opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1058/1998) 5 §:n 1 momentin 3 sekä
lisätään 5 §:n 1 momenttiin uusi 5 kohta ja pykälään uusi 3 momentti seuraavasti:

5 §

Tietojen luovuttaminen

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan jäljempänä mainittujen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen:

3) Kansaneläkelaitokselle opintotukiasioiden käsittelyä varten sekä Kansaneläkelaitokselle ja työvoimaviranomaiselle työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen työttömyysturvan sekä työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (709/1997) ja työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain

(1402/1997) mukaisen tuen saamisen edellytysten selvittämistä varten;

5) Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) ja ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa myös konekielisinä tai teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain (523/1999) 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Kari Rajamäki*

1.

Laki**ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 5 §:n 3 momentti, 7 §, 8 §:n 1 momentin 1, 5, 8 ja 9 kohta sekä 10 §:n 1 momentin 6 ja 10 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 7 § laeissa 419/2006 ja 674/2006 sekä 8 §:n 1 momentin 8 ja 9 kohta sekä 10 §:n 1 momentin 10 kohta laissa 305/2004, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 305/2004 ja 674/2006, uusi 4 momentti, 8 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 305/2004 ja laissa / , uusi 10—14 kohta ja 10 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 305/2004 ja 620/2006, siitä mainitulla lailla 305/2004 kumotun 8 kohdan tilalle uusi 8 kohta sekä momenttiin uusi 11 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Rekisterinpitäjät

Rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden avulla ulkomaalaisrekisteriin talletettuja tietoja ainoastaan rekisterin 2 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksiensa rajoissa.

5 §

Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus

Lisäksi ulkomaalaisrekisteriin saa tallettaa tietoja 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenistä ja Suomessa olevista vastaanottajista silloin, kun se asian ratkaisemisen kannalta on tarpeen.

7 §

Talletettavat tiedot

Ulkomaalaisrekisteriin saa siltä osin kuin on tarpeen tallettaa 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun henkilön tunnistetietoina asia- tai asiakasnumeron, nimet, valokuvan, nimikirjoitusnäytteen, DNA-testin lausunnon, sukupuolen, syntymäajan, -paikan ja -maan, henkilötunnuksen, kansalaisuus- ja kansallisuustiedot, ammatti-, koulutus- ja kielitaitotiedot, tiedot siviilisäädystä ja perhesuhteista, kotikunnan, osoite- ja muut yhteystiedot sekä tiedot matkustusasiakirjoista ja ulkomaalaislain 96 §:n mukaisesta hakemusasian viereilläöoloa osoittavasta kortista

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin saa siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa:

1) 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta hakemuksesta, ilmoituksesta tai tiedustelusta ilmenevät tiedot haetusta luvasta tai asiasta, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta ja ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitetut työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

5 §

Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus

Lisäksi ulkomaalaisrekisteriin saa tallettaa tietoja 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenistä, *hänen kanssaan samassa taloudessa asuvista henkilöistä* ja Suomessa olevista vastaanottajista silloin, kun se asian ratkaisemisen kannalta on tarpeen.

7 §

Talletettavat tiedot

Ulkomaalaisrekisteriin saa, siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun henkilön tunnistetietoina asia- tai asiakasnumeron, nimet, valokuvan ja muut ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitetut henkilötuntemerkit, nimikirjoitusnäytteen, DNA-testin ja sormenjälkien vertailun lausunnon, sukupuolen, syntymäajan, -paikan ja -maan, henkilötunnuksen ja ulkomaisen henkilötunnisteen, kansalaisuus- ja kansallisuustiedot, ammatti-, koulutus- ja kielitaitotiedot, tiedot siviilisäädystä ja perhesuhteista, kotikunnan, osoite- ja muut yhteystiedot sekä tiedot matkustusasiakirjoista ja ulkomaalaislain 96 §:n mukaisesta hakemusasian viereilläöoloa osoittavasta kortista.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin saa siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa:

1) 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetusta hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka hakemuksen vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmenevät tiedot haetusta luvasta, asiasta ja hakemuksen perusteista, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitetut työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten ja vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja ulkomaalaisten syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista ja syyttäjän päätöksistä, joiden mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimissa vireillä olevista rikosasioista sekä tuomioistuinten lainvoimaisista ratkaisuksista;

5) väestötietojärjestelmästä tiedot ulkomaalaisrekisteriin merkityn henkilön henkilötiedoissa tapahtuneista muutoksista;

8) sosiaaliviranomaiselta tai terveydenhuoltoviranomaiselta perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta varten ulkomaalaislain 63 §:n mukaisesti tiedot perheenkokoajan sosiaalisesta ja terveydellisestä tilanteesta;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten, *samassa taloudessa asuvien henkilöiden* sekä vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja syyteharkinnassa olevista tai olleista *ulkomaalaisten tekemiksi epäillyistä rikoksista* ja syyttäjän päätöksistä, joiden mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimissa vireillä olevista rikosasioista sekä tuomioistuinten lainvoimaisista ratkaisuksista samoin kuin *tiedot hakijan elatusvelvollisuudesta ja sen hoitamisesta sekä tiedot päätöksistä, tiedoksiantoista, lausunnoista ja päätösten lainvoimaisuudesta*;

5) väestötietojärjestelmästä tiedot ulkomaalaisrekisteriin merkityn henkilön *henkilötiedoista ja niissä* tapahtuneista muutoksista *sekä niitä koskevien väestötietojärjestelmän merkintöjen perusteena olevista asiakirjoista*;

8) sosiaaliviranomaiselta tai terveydenhuoltoviranomaiselta perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta varten ulkomaalaislain 63 §:n mukaisesti tiedot perheenkokoajan sosiaalisesta ja terveydellisestä tilanteesta *sekä Kansanterveyslaitokselta ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselta tiedot ulkomaalaislain 66 §:ssä tarkoitettusta DNA-tyypityksen perusteella annettusta lausunnosta*;

9) veroviranomaiselta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten selvittämiseksi.

9) veroviranomaiselta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi;

10) poliisin henkilörekistereistä tietoja henkilön tunnistamiseksi ja tietoja matkustusasiakirjoista;

11) rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:ssä tarkoitettuja rajatarkastustietoja sekä mainitun lain 9 §:ssä tarkoitettuja maa- ja merirajan valvontatietoja sekä rajaliikenteen henkilötietoja;

12) opetushallitukselta tiedot suoritetuista yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (964/2004) tarkoitetuista yleisistä kielitutkinnoista ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) nojalla säädetystä valtionhallinnon kielitutkinnoista sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteristä tiedot opiskelijaksi hyväksymisestä ja opiskelupaikan vastaanottamisesta;

13) oppilaitoksilta tiedot opiskelupaikan haltijoista ja näiden opintosuorituksista;

14) Kansallisarkistolta tietoja sellaisista arkistoiduista asiakirjoista, joista rekisterinpitäjällä on muutoin oikeus saada tietoja.

10 §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovuttaa tietoja:

6) kansaneläkelaitokselle ulkomaalaisen sosiaaliturvaan liittyvää päätöksentekoa ja

10 §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovuttaa tietoja:

6) Kansaneläkelaitokselle ja kunnan sosiaaliviranomaiselle ulkomaalaisen sosiaali-

valvontaa varten;

10) hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslain (157/2000) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella *hätäkeskukselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.*

Ehdotus

turvaan ja sosiaalihuoltoon liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten;

8) *Kansanterveyslaitokselle ja Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselle ulkomaalaislain 65 §:ssä tarkoitetun DNA-tutkimuksen suorittamiseksi tarpeellisia tietoja;*

10) *hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslain (157/2000) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti;*

11) *oppilaitoksille opiskelijoiden oleskeluvista.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.**Laki****ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 83 §:n 2 ja 3 momentti ja 84 §:n 2 ja 3 momentti, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Yleiset säännökset

10 a §

Sähköinen asiointi

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

Jos hakemus on jätetty sähköisesti, käsittelymaksu on suoritettava ennen kuin hakemuksen käsittely aloitetaan.

83 §

Toimivalta työntekijän oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta perusteettomuudesta.

Kun ulkomaalainen hakee jatkolupaa samalla perusteella kuin aikaisempi lupa on myönnetty, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Jos hakemus koskee samaa ammattialaa, työvoimatoimisto ei kuitenkaan suorita 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkintaa.

84 §

Toimivalta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta perusteettomuudesta.

Kun ulkomaalainen hakee jatkolupaa samalla perusteella kuin aikaisempi lupa on myönnetty, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden elinkeinonharjoittajan

83 §

Toimivalta työntekijän oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu ja jollei ulkomaalaisella hakemusta jätettäessä ole muuta voimassa olevaa oleskelulupaa. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta perusteettomuudesta.

Jos ulkomaalaisella on hakemusta jätettäessä voimassa oleva oleskelulupa ja 75 §:n 2 kohdasta ei muuta johdu, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden työntekijän oleskeluluvan. Jos hakemus koskee samaa ammattialaa, työvoimatoimisto ei kuitenkaan suorita 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkintaa.

84 §

Toimivalta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiseksi

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta muuta johdu ja jollei ulkomaalaisella hakemusta jätettäessä ole voimassa olevaa muuta oleskelulupaa. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta perusteettomuudesta.

Jos ulkomaalaisella on hakemusta jätettäessä voimassa oleva oleskelulupa ja 76 §:n 2 kohdasta ei muuta johdu, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uu-

Voimassa oleva laki

oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta
muuta johdu.

Ehdotus

den elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .*

3.

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 16 päivänä toukokuuta 2003 annetun kansalaisuuslain (359/2003) 44 §:ään uusi 5 momentti, 47 §:ään uusi 3 momentti ja 50 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

44 §

Hakemuksen ja ilmoituksen vireillepano

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003). Jos hakemus tai ilmoitus on jätetty sähköisesti, 2 momentissa tarkoitettu tunnistaminen on suoritettava ennen kuin asia lopullisesti ratkaistaan ja 3 momentissa tarkoitettu käsittelymaksu suoritettava ennen kuin hakemuksen käsittely aloitetaan.

47 §

Ulkomaalaisvirastolle annettavat asiakirjat

Ulkomaalaisvirasto voi hyväksyä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetyin tavoin toimitetun sähköisen asiakirjan, jos asiakirjaa voidaan pitää luotettavana.

50 §

Päätös ja sen tiedoksianto

*Hakijan 44 §:n 5 momentin mukaisesti vi-
reille panemassa asiassa tehty päätös voi-
daan antaa tiedoksi sähköisestä asioinnista
viranomaistoiminnassa annetussa laissa
säädetyn tavoin.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

4.

Laki**ulosottolain 3 luvun 70 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 3 luvun 70 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 679/2003, sekä
lisätään 3 luvun 70 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 679/2003, uusi 8 kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 luku

3 luku

Yleiset menettelysäännökset**Yleiset menettelysäännökset**

70 §

70 §

*Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet**Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet*

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

8) *Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**kansaneläkelain 46 e §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 46 e §:n 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 682/2002, sekä
lisätään 46 e §:ään sellaisena kuin se on mainitussa laissa 682/2002, uusi 3 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 e §

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa:

2) eläketurvakeskukselle ja eläkelaitoksille sekä Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen solmineiden ja Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 piiriin kuuluvien maiden viranomaisille ja laitoksille välttämättömiä tietoja sosiaaliturvasopimusten ja edellä mainitun asetuksen täytäntöönpanoa sekä niiden hoitamien muiden sosiaalietuuksien täytäntöönpanoa varten.

46 e §

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa:

2) Eläketurvakeskukselle ja eläkelaitoksille sekä Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen *tehneiden sekä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä* annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 piiriin kuuluvien maiden viranomaisille ja laitoksille välttämättömiä tietoja sosiaaliturvasopimusten ja edellä mainitun asetuksen täytäntöönpanoa sekä niiden hoitamien muiden sosiaalietuuksien täytäntöönpanoa varten;
 3) *Ulkomaalaisvirastolle välttämättömiä tietoja Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädetyistä etuuksista kansalaisuuslaissa (359/2003) ja ulkomaalaislaissa (301/2004) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

6.

Laki

opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1058/1998) 5 §:n 1 momentin 3 sekä
lisätään 5 §:n 1 momenttiin uusi 5 kohta ja pykälään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Tietojen luovuttaminen

Tietojen luovuttaminen

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan jäljempänä mainittujen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen:

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 3 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin vastaanottajan jäljempänä mainittujen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen

3) kansaneläkelaitokselle opintotukiasioiden käsittelyä varten sekä kansaneläkelaitokselle ja työvoimaviranomaiselle työttömyysturvalain (602/1984) mukaisen työttömyysturvan sekä työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (709/1997) ja työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaisen tuen saamisen edellytysten selvittämistä varten; *sekä*

3) Kansaneläkelaitokselle opintotukiasioiden käsittelyä varten sekä Kansaneläkelaitokselle ja työvoimaviranomaiselle työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen työttömyysturvan sekä työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (709/1997) ja työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaisen tuen saamisen edellytysten selvittämistä varten;

5) *Ulkomaalaisvirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) ja ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa myös konekielisinä tai teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain

Voimassa oleva laki

Ehdotus

49

(523/1999) 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .